

לימוד ותפילות ל"ג בעומר

יום ההילולא והשמחה הגדולה בהילולת רשב"י מסוגל לישועות ולברכה עד בלי די. בקונטרס זה הובא מעט מזער מעניני רשב"י, במעלת הציון הקדוש ומעלת עצם היום הגדול, תפילות ולימוד ליום זה (גם למי שלא עולה לציון).

וזכותו וזכות תורתו יגן עלינו למלא כל משאלות לבנו לטובה לרפואה שלמה בגוף ונפש, לשובע שמחות ולאורך ימים ושנים טובים ובריאים יחד עם כל כלל ישראל.

לעילוי נשמת

מרת אמי

שושנה בת טובה

ת.נצ.ב.ה.

ונזכה לגאולה הקרובה במהרה בימינו אמן.

משה אליהו בר' אברהם צבי

מקום אש להבת
שלהבת

תפילות
ובקשות

התבוננות נכונה בעליה לציון הקדוש דרשב"י זיע"א

חיות הצדיקים בתורתם

תפלה לל"ג בעמר

פתח אליהו

תפילת רשב"י בזהר הקדוש

סוגיא דרשב"י
מענין ישיבתו
במערב ממסכת
שבת (דף ק"ג)
עם עיונים
וחידושים בדרך
אפשר

מטרת הרומאים – לטמא את ישראל • טעם בד"א שגם רבי אלעזר בנו ע"ה
סבל צער • (טעם איסור אכילת גיד הנשה) • (מהטעמים שרשב"י ובנו נקראו
בני עליה) • (גודל צער מערה) • טעם בד"א מדוע ישבו דוקא בפקיעין –
בנחלת נפתלי • (תיקון הצליעה בנפתלי) • (נפתלי היה גולה למקום תורה) •
(ברכת נפתלי) • (בני השפחות לא השתחוו לעשר) • (בנימין ובני השפחות
תקנו הצליעה) • (טעם שרצה רשב"י לצרף את יותם) • (נפתלי כיבד אביו
ביותר) • חכמת אדם תאיר פניו • (טעם לריבוי אורה בהילולא דרשב"י) •
טעם בד"א שרשב"י וחבריו פטורין מתפילה • (טעם בד"א לתפילת ערבית
רשות) • (טעם בד"א לכך שיעקב אע"ה כנגד אברים ופדרים) • (בחיינות לב
ואברים בצדיקים) • ביאור בד"א במעשי רשב"י ובנו כשיצאו מהמערב •
(ביאור בשית אלפי שנים וחד חרוב) • (טעם בד"א "להחריב את עולמי
יצאתם") • (לענין עבודת הבירורים) • (בעוה"ב הכל מבורר) • (טעם בד"א
לזה ששרפו בעיניהם) • (הבירורים במבול) • (טעם בד"א שהוצרכו לרשות
לצאת מהמערב) • (טעם בדרך אפשר למשפט לשיבתם ע"ד מרב"ג י"ב
חודש) • (רשב"י פטר מן הדין את כל הרשעים בגרינום) • (טעם בד"א שרבי
אלעזר מחי ורשב"י מסי) • (טעם בד"א שרבי אלעזר פסק לשרוף כשראה
בהוא סבא) • תיקון העולם על ידי הצדיקים • (טעם בד"א שהרומאים תקנו
גשרים) • (טעם בד"א שיעקב אע"ה תיקן מטבע) • תיקון ההוד בהקפדת
רשב"י על אותו סבא • (טעם בד"א שפסקה מיתת תלמידי רבי עקיבא
בספירת הוד) • (טעם בד"א ששור של עשו נדמה כת"ח) • (טעם בד"א
שאהרן הע"ה חתום במידת הוד לטובה) • צדיקים שעושים דין ברשעים •
(טעם בד"א בביאור קפדן היה)

שיר בר יוחאי

פיוטים

ואמרתם כה לחי, רבי שמעון בר יוחאי

סגלת התחדשות ולהתגבר על היאוש

מאמרים

לזכות לבנים בני עליה – רשב"י מציל את העולם מהמלאך המשיחית • המידד
ברשב"י ובנו יותר מכל הצדיקים • איך יתכן שכל אמן מישאל תלד בן
ברשב"י

טעם רשב"י בירידת המן

פרשת השבוע והקשר לל"ג בעמר – אדם לעמל יולד • לאורו של רשב"י •
עמל התורה מסיר יסורים • עמל התורה מכפר • עוונות • יסורי התורה זמניים
• תהנה פאן ותרויח שם • קל וחמר נוקב • כל הקדש זוכה

ג

ו

ז

י

יג

טו

ל

לא

לג

לד

לח

לט

הַתְּבוּנָנוּת נְכוֹנָה בַּעֲלִיָּה לַצִּיּוֹן הַקָּדוֹשׁ וְרֵשֶׁב־יִיעִ"א

המגיד הירושלמי רבי שבתאי יודלביץ' זצ"ל, פָּגַשׁ בְּעָרֵב ל"ג בְּעֶמֶר שָׁכַן שֶׁסָּפַר לוֹ בְּשִׁמְחָה כִּי הוּא לִקְרֹאת הַהֲכָנוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת לְנִסְיָעָה לְמִרוֹן.

"אה, מירון, מירון! כבוד הרב לא מתאר לעצמו את התענוג שחווים במירון; יש שם בשר על האש, פלאי פלאים, ומשום שפוקדים את המקום מכל עדות ישראל, יכול אתה להנות ממבחר סוגי בשולים וצלוויים. וידם של עמך ישראל קדושים פתוחות לרוחה לכל, רק תבוא ותאכל, אה, מירון! תבוא ותראה, לא נתן להסביר זאת במלים. עליכם לחוות זאת בעצמכם".

אלא שמיד הפתע כשרבי שבתאי שאל אותו, אם הוא פוחד מאריות רעבים?
"מאריות? בודאי שאני פוחד, בטח כבוד הרב מתכונן לאלו המשחררים בג'ונגל ולא בשהם בהסגר בגן החיות... וכי יש מישוהו שלא פוחד מאריות, הרי מדבר בחיות טרף, כל שכן ועל אחת כמה וכמה כשמדבר ברעבים!"

"יש כאלו שלא פחדו מיצורים אלו" אמר לו רבי שבתאי, "כרבינו אור החיים הקדוש שלא רק שלא פחד מאריות אלא הם פחדו ממנו ובכח קדשתו ברחו ונסו מפניו, כעדות שנמסרה משם הגאון חיד"א זכרונם צדיקים וקדושים לברכה וזכותם וזכות תורתם יגן עלינו. (המעשה הובא בספר "אות ברית קודש, לרבי יוסף כנאפו זצ"ל, והביאו ב"מלכי רבנן" בערכו דף לה ע"א) ומעשה שהיה כן היה".

השים האיש את אָזְנוֹ בְּאֶפְרָכְסֶת וְהָרַב סִפֵּר:

"רבינו חיים בן עטר בעל ה"אור החיים" הקדוש הצטרף לשירה שעשתה את דרכה ביער עבות. לפתע החלו הסוסים להתנהג בארח מוזר. הם השתוללו וצנפו בקולות משנים. ראש השירה בחן את התנהגות הסוסים ופניו החורו. הוא עצר את השירה והודיע בקול נכאים, שלפי התנהגות הסוסים עדר אריות נמצא במקום והם קרובים אלינו ממש. עוד טרם סים את דבריו ונהמות אריות וכפירים הדהדו במרחב היער.

למותר לספר את אשר ארע ברגעים הללו. הזעקות החרישו את האזנים. גם האמיצים שבהם ידעו שמאבק בלהקת אריות הוא חסר סכוי. הורים חבקו את בניהם בבכיות נוראות לקראת פרידה אכזרית מהעולם הזה.

רק אחד לא השתתף בכל הבוקה ומבלקה, הנה זה רבינו אור החיים הקדוש שנפשו הקשורה בתורה הקדושה נתקה אותו מהמתרחש. פנו אליו תלמידיו וספרו לו על המצב הנורא שנקלעו אליו. מיד הרגיעם הצדיק. הוא קם ממקומו ועקף את כל השירה וכעבור רגעים ספורים הצטמצם המרחק בינו לבין האריות השועטות.

ואז, לפתע, למראה עיניהם המשתאות של בני השירה, שעקבו אחרי הרב באימה ופחד, נעמדו האריות ומיד לאחר מכן סבו על עקבותיהם ונסו מהמקום כשהם מותירים שובל אבק. כמובן שכל בני השירה עטו על הרב ונשקו את כפות ידיו ורגליו. לבקשת תלמידיו הסביר הרב, שהפחד מהקדוש ברוך הוא ושומר את ברית קודש (-) ואמר על עצמו שמעולם לא ראה טפת קרי לבטלה), אף בריה לא יכולה להזיק לו וממילא איננו מפחד משום נברא".

למשמע המעשה התפעל האיש ויצא מגדרו, "רבינו אור החיים, מהקדושים שלא ידעו פחד בעולם הזה, אמר בהתפעלות".

"וכעת לעניננו" אמר המגיד, "הסכת אונגה ושמע עבדה נוספת על רבינו אור החיים הקדוש, המובא בספר "כבוד מלכים", וכתב שם המחבר: "ומעיד אני באמת כי בילדותי שמעתי פה מרבני קשישאי רבני הספרדים אשר אבותם ראו וספרו להם כי הרה"ק רבינו חיים בן עטר זיע"א הנה פעם אחת בהלולא פה עיר הקדש צפת תבנה ותכונן, וכשעלה למרון והגיע לתחתית ההר שעולים משם אל הקדש ירד מהחמור והנה עולה על ידיו ועל רגליו, ועל הדרך הנה גועה כבהמ' וצועק היכן אני השפל נכנס למקום אש ושלמה להבת קודשא בריך הוא ושל פמליא של מעלה הכא וכל נשמות הצדיקים שמה, ובעת הלולא הנה שמח שמחה גדולה" וכו'. הרי לה שאותו אדם שלא ידע פחד משום בריה, נכנס ביראה למקום הקדוש שהקב"ה משרה שם את כבודו (עין בפרוש הגר"א לתקונים דף כב ע"ב, לענין השראת שכניה במקום מנוחת הצדיקים מאז חרבן בית המקדש, וכן עין בדרשות הר"ן בדרוש השמיני ועוד ואבמ"ל) ובפרט ביום הלולא דרשב"י שכאמור, כל נשמות הצדיקים שמה.

ואלו אנחנו, מחיות רעות פוחדים, אבל מלבוא למקום קדוש זה...

...

המון ענינים נלמדים מתכן שיחתו של המגיד הירושלמי. וראוי לשים לב, שבדי

להעריך צדיקים יש להיות צדיק. הרה"צ רבי בן ציון גרוסמן זצ"ל שזכה לקרבה מיחדת מרבינו הבבא סאלי זיע"א התלזה אליו כשבא להשתטח על ציון רבי שמעון בר יוחאי במירון. בשיחה עמנו מציין ש"המחזה שראיתי על הבבא סאלי, לא ראיתי אצל אף אדם".

כבר בדרך נכר המתח על פניו הטהורות של רבינו הבבא סאלי. בהגיעו נכנס דרך השער הראשי (לא זה המכר כיום שבסמוך ל'חדר הקפה'), לאולם הגדול (ששם טמון גם רבי אלעזר בנו של רשב"י) פנה לצד שמאל – מקום ציון רשב"י, התקדם ברעדה לגדר הברזל שלפני הציון (כיום הוסר) שהיה כמעט צמוד לציון. הבבא סאלי דחק את עצמו פנימה (כזכור, הגדר היה כמעט צמוד לציון ולא היה שייך לכל אדם להשתחל מעבר לו, ואילו גוף קדוש של הבבא סאלי שהיה דק מאוד יכל להכנס פנימה).

ברגע שנכנס לשם, נפל מלא קמתו [באפן שאדם בריא שנופל כך עלול להשבר גופו, נפילה שיכולה להתבצע רק בהתמוטטות כתוצאה מאבוד חושים וכדומה ולא שייך שצורת נפילה כזאת תעשה מהפכה מלאה, בפעלה רצונית]. נכר היה שקדשת המקום הנורא, הפחד והיראה השפיעה על רום מעלת נשמתו עד שפחותיו לא עמדו לו. הבבא סאלי היה בעל קומה, וכשנפל לארץ התכוץ גופו, ראש מנח בין ברכיו. למראה הנפילה נבהלו הנוכחים שחששו שמא ארע לו דבר, איש לא העז לגשת. כך שהה הצדיק זמן ממשך בדבקות נוראית, בהתפשטות הגשמיות.

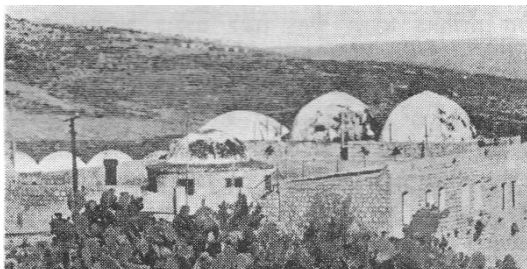
כשקם מההשתטחות פניו של הצדיק להבים כשלהבת הכרוכה בגחלת. והיה כמחריש, קול דממה דקה. וכשפנה לאחר מכן להשתטח על ציון רבי אלעזר בן רשב"י וכן בצאתו היה צריך לתמר בו ממש.

כמוכן שגם אדם שעולה מרונה כדי לשמוח בשמחת הצדיק ולהנות מהמטעמים המגשים שם על ידי יהודים יראי שמים ומדקדקים בכשרות יש לו מעלה וזכות, כי אמרו צדיקים שרשב"י חפץ בשמחה שנשמח ביום זה. עם זאת, ברור לכל שגדולה מזו היא מעלת היהודי שבא למקום כדי ללמוד מתורת הצדיק ולבקש מהקב"ה שייסעו לו בזכות רשב"י, בפרט סיוע רוחני לעבודת השם ותעלה. שבמקום קדוש זה מתקבלות התפלות לבורא עולם ית"ש יותר ממקומות אחרים (על דרך שנו"ל על מקום מנוחת הצדיקים), שמושיע בזכות עבדו הצדיק הטמון שם.

חיות הצדיקים בתורתם

וכאשר נבצר מהאדם לפקד את קברי הצדיקים, לקיים ההשתטחות בלמוד תורתם, וכמובא מרבינו הבעל שם טוב הקדוש זיע"א ("בעל שם טוב" על התורה פ"רשת שלח אות א' מספר "מאור עינים" ב"רש לקוטי מס' שבת) "...ובדורות האחרונים, כשלוּמדים דברי שום תנא וחכם מדברי הקדמונים, שהדבר ההוא הוא חיות ומוחין שלו, והאדם הלומד ומדבר דבריו, מדבק ומכניס חיות ומוחין שלו לתוך הדבורים, ונקרא אתדבקות רוחא ברוחא, ולכך מחיה אותו, שמכניס החיות בהדברים, שלכך אמרו (יבמות ד"ז ע"א) שפיתויו דובבות בקבר, ואפשר לומר כי זהו בחינת השתטחות על קברי צדיקים, כי דבורי הצדיק שם הוא קבור וטמון החיות שלו פאמור, וזה הלומד, בהכנסו עם החיות ומוחין שלו לתוך החיות ומוחין של הצדיק שטמן בדבריו, נקרא אתדבקות רוחא ברוחא, ושפיתויו דובבות בקבר, כנודע זה מדברי הבעל שם טוב נשמתו בגנזי מרומים, ונקרא בחינה זו השתטחות על קברי הצדיקים שהן דבריהם שלומד ומזכיר היום הלומד ולכך מחיה מוחין של אותו הצדיק והבן".

והזריז נשכר בפרט בל"ג בעמר ילמד ממאמרי הרשב"י זיע"א ב"ש"ס ובזהר הקדוש. ויש המסימים ומתחילים ביום זה את הזהר הקדוש ויש נוהגים לומר ביום זה את האדרא קדישא ורבינו יוסף חיים זיע"א תקן ממאמרי רשב"י בספר "הלולא רבא".

תפילה ל"ג בעומר

ראוי ללמוד בל"ג בעומר מתורת **רבי שמעון בר יוחאי זיע"א** וכבר סידר רבינו יוסף חיים זיע"א לימוד הנקרא "הילולא רבא" ונהגו בתפוצות ישראל ללמוד בו בפרט בל"ג בעומר. לקמן קטע תפילה מ"הילולא רבה" (ומספר התחינות "בית תפילה") לפני הקב"ה שיחוננו ויאמצנו וכו' בזכות רבי שמעון בר יוחאי

רבוננו של עולם תזכור לנו חסדי אבות ותרחם עלינו כי בני אברהם יצחק ויעקב אנהנו עמך בני ברייתך בני אברהם אהבה שנשבעת לנו בהר המריה. זרע יצחק יחידך שנעקד על גבי המזבח, עדת יעקב בנד בכורך. שמא אהבתך שאהבת אותו ומשמחתך ששמחת בו קראת אותו ישראל וישרון:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתתן לנו כח ויכלת ועזר וסיוע והכנה שלא לעבור על שום מצוה משלש מאות וששים וחמשה מצוות לא תעשה ומדברי קבלה ומדברי סופרים לתקן את שרשם במקום עליון. וכל מצוה שלא באה לידינו תצטרף ברחמיך הרבים את מחשבתנו הטובה ויעלה לפניך כאלו קימנו כל המצוות במעשה. ויהי נעם ה' אלהינו עלינו ומעשה ידינו בוננהו:

קום צדיק הקדוש אור החי. רבי שמעון בן יוחאי. וחלה נא פני אל ויחננו. ויאמצנו ויברכנו. ויגדלנו וידגלנו. ויהדרנו ובושר טוב יועדנו. ויזכנו ויחכמנו. ויטהרנו ויישרנו. ויכלכלנו. וילבבנו. וימלטנו וינשאנו. ויסמכנו ויעזרנו. ויפרנסנו ויצליחנו. ויקדשנו וירפאנו. וישמרנו ויתמכנו. ולמען אברהם יצחק ויעקב ומשה ואהרן יוסף ודוד ופנחס ושלמה וכל הצדיקים וכל החסידים. (וה') ירחמנו ויחינו חיים ארפים. חיים של שלום. חיים של טובה. חיים של ברכה. חיים של פרנסה טובה. חיים של חלוצי עצמות. חיים שיש בהם יראת חטא. חיים שאין בהם בוששה וכלמה. חיים של עושר וכבוד. חיים שתהיה בנו אהבת

הַתּוֹרָה וַיֵּרָאֵת שָׁמַיִם. חַיִּים שְׂיִמְלֵא כָּל מַשְׁאֲלוֹת לִבֵּנוּ לְטוֹבָה
לְעִבּוּדָתוֹ יִתְבָּרֵךְ אָמֵן בֶּן יְהִי רָצוֹן:

קוּם חֲסִידָא קְדִישָׁא קִדְשׁ הַיְיָדָשִׁים. קְדוּשׁ יֵי מַכְבֵּד אֲנִתָּה הוּא
רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי דְּאֵתְקַרִּיאת מַכְבֵּד בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא
דְּאֵתִי, וְאֲנִתָּה הוּא דְּעֵתִיד לְמַהְיֵי רִישָׁא לְצַדִּיקָא דִּיתְבִּי בְּגִנְתָּא
דְּעֵדֶן וְתִקְבֵּל אִפִּי שְׂכִינְתָּא. וְתַחֲמִי לְקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא
וְתִשְׁתַּעֲשַׁע עִם צַדִּיקָא וְתִימָא לָהּ בָּאוּ נִשְׁתַּחֲוּה וְנִכְרַעַה
וְנִבְרַכַּה לִפְנֵי יֵי עוֹשֵׁנוּ. קוּם וּבִקֵּשׁ רַחֲמִים מֵאַבִּינוּ שְׁבַשְׁמִים
עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל אַחִינוּ שְׂיִשְׁפִּיעַ לָנוּ בְּרַחֲמֵי תּוֹרָה וְחַיִּים
אַהֲבָה וְחֶסֶד צְדָקָה וְרַחֲמִים בְּרָכָה וְשָׁלוֹם, וַיַּעֲלֶה וַיְבֹא וַיְגִיעַ
וַיֵּרָאֵה וַיִּרְצֶה וַיִּשְׁמַע וַיִּפְקֵד וַיִּזְכֹּר וְזָכְרוּנָנוּ וְזָכְרוֹן אֲבוֹתֵינוּ,
וְזָכְרוֹן יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקִּדְשׁ. וְזָכְרוֹן מְשִׁיחַ בֶּן דָּוִד, וְזָכְרוֹן כָּל
בֵּית יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי יֵי אֱלֹהֵינוּ לְפָלִיטָה לְטוֹבָה לְחַן לְחֶסֶד
וּלְרַחֲמִים, לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם אָמֵן בֶּן יְהִי רָצוֹן:

קוּם אֵילָנָא רַבָּא וְתַקִּיף בְּתָרִין עֲלָמִין. אֲנִתָּה הוּא רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן
יוֹחָאי דְּקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא חֲקֵק דִּיוֹקְנָךְ לְעִילָא. וְקַלָּךְ לְעִילָא
לְעִילָא סִלְקָא וּמִתַּעֲטָרָא בְּכִתְרָא קְדִישָׁא, וְקוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא
מִתַּעֲטָר בָּךְ בְּכֻלָּהּ עֲלָמִין וּמִשְׁתַּבַּח בָּךְ, עֲלָךְ כְּתִיב וַיֹּאמֶר לִי
עֲבָדִי אַתָּה יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בָּךְ אֶתְפָּאֵר. קוּם וְהַמְלִיץ טוֹב וְהִתְפַּלֵּל
לִפְנֵי אָבִינוּ אֵב הַרְחָמֵן בְּעַד יְלָדֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל יוֹגֵקֵי שְׂדִים
וְגִמְוּלֵי חֶלֶב וְתִינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבִּין. וְה' בְּרַחֲמֵי וּבְרַב חֶסְדֵּי
יִשְׁמְרֵם וַיַּצִּילֵם מִכָּל גֶּזֶק וּמִכָּל חֲלִי. וַיַּצִּילֵם מִכָּל צָר וּמִשְׁטֵין
וּמִרוּחַ רָעָה. וַיַּצִּילֵם מֵעֵין הָרַע וּמִכָּל דְּבַר רָע. וַיִּתֵּן לָהֶם חַיִּים

אַרְבַּיִם וְטוֹבִים וּמִתְקָנִים וְכֵחַ וְחֶזֶק וְאַמִּץ לְלִמּוּד תּוֹרָה וּלְקִיּוֹם
הַמִּצְוֹת וַיְגִדְלוּ בְטוֹבָהּ וּבְשִׁלּוֹהּ וּשְׁלוֹם:

קוּם אִוֵּר יִשְׂרָאֵל אַתָּה וְתַלְמִידֶיךָ עֲשֶׂה חֲסִידֵי עֲלִיּוֹן קוּמוּ
וְסִדְרוּ מַלְּיָן קָמִי קוֹדֶשׁא בְּרִידָה הוּא, דְּאָמַר לֹא אֲשַׁחֲיִת בְּעֶבֶר
הָעֲשָׂרָה. קוּמוּ וְזִילוּ לְדַמְכֵי חֲבֵרוֹן אֲבָרְהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב. וְאַתְּעֵרוּ
לְגַבֵּי שְׂכִינְתָא דְּאַתְמַר בָּהּ אֲנִי יִשְׁנָה בְּגָלוּתָא. וְקִנְיָה דְּאִיְהִי
יְרוּשָׁלַיִם חֲרָבָה וְיִשְׂרָאֵל בְּגָלוּתָא תַּחְוֹת יְדֵי אֲדוֹנִים קָשִׁים
אוּמִין דְּעֵלְמָא. קוּמוּ וְאַלִּיפוּ זְכוּ עַל עֲאֵנָא דְּקוֹדֶשׁא בְּרִידָה הוּא
דְּאַתְמַר בְּהוֹן וְאַתְנָה צֵאנִי צֵאן מִרְעִיתִי: קוּמוּ וּבְעוּ רַחֲמֵי
עַלִּיְהוֹ, וְאַלִּיפוּ זְכוּ עַלִּיְהוֹ. לְשִׁינְבָא לֹון מֵאֲלִין חִיּוֹן בִּישִׁין.
וְלִמְחֵוִי מַחִיל קוֹדֶשׁא בְּרִידָה הוּא לְהוֹן עַל כָּל חוֹבִיְהוֹן וְלִמְפָּרַק
לֹון בְּעֵגְלָא וּבְזִמָּן קָרִיב. קוּמוּ לְעוֹרֵר הֲרַחֲמִים וְלְהַמְשִׁיךְ חֲסָדִים
גְּדוּלִים לָנוּ וּלְכָל יִשְׂרָאֵל אַחִינוּ בְּכָל מְקוֹם שְׁהֵם. וְתַחֲוֹן זְכוּת
אֲבוֹת וְזְכוּת כָּל הַצַּדִּיקִים וְהַחֲסִידִים. וְזְכוּת כָּל הַיִּשְׂרָאֵלִים
בְּלִבּוֹתָם. אֲשֶׁר מָסְרוּ עַצְמָם לְהַרְיָגָה וְלִשְׂרָפָה עַל קִדְשֵׁי הַשֵּׁם
יְתִבְרַךְ: וְתַמִּימוּתָם וְקִדְשָׁתָם וְלִמּוּדָם בַּתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה
וְסוּדוּתִיָּהּ וְכָל הַתְּקוּנִים וְהַיְחוּדִים אֲשֶׁר יִיחַדוּ וְתַקְּנוּ בְּקִדּוּשָׁה
לְמַעַלָּה. יְגִינוּ עֲלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל כִּי כָּלָנוּ כְּאַחֵד אֲנַחְנוּ: וְהִ
יְתֵן אֱמֶר הַמְּבֹשְׂרוֹת צָבָא רַב. קוּל מְבֹשֶׁר וְאוֹמֵר עַל הַר גְּבוּהָ
עָלִי לְךָ מְבֹשֶׁרֶת צִיּוֹן מַה נָּאוּ עַל הַהָרִים רִגְלֵי מְבֹשֶׁר מְשֻׁמֵּיעַ
שְׁלוֹם מְבֹשֶׁר טוֹב מְשֻׁמֵּיעַ יְשׁוּעָה אוֹמֵר לְצִיּוֹן מֶלֶךְ אֱלֹהֶיךָ:

פֶּתַח אֱלֹהֵינוּ

והוא מהזהר"ק. וכשיגיע לקטע דברי רבי שמעון יכוין על הגאולה הקרובה, כפי שצולה מדבריו לאבות הקדושים בגוף הדברים.

וַיְהִי נָעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ. וַמַּעֲשֵׂה יָדֵינוּ כֹּונֶנֶה עָלֵינוּ. וַמַּעֲשֵׂה יָדֵינוּ כֹּונֶנֶהוּ:

פֶּתַח אֱלֹהֵינוּ הַנָּבִיא זְכוּר לְטוֹב וְאָמַר, רַבּוֹן עֲלָמִין דְּאַנְתָּ הוּא חַד וְלֹא בַחֲשָׁבָן. אַנְתָּ הוּא עֲלָאָה עַל כָּל עֲלָאִין סְתִימָא עַל כָּל סְתִימִין לִית מַחֲשָׁבָה תְּפִיסָא בְּךָ כָּלָל. אַנְתָּ הוּא דְאַפְקַת עֶשֶׂר תְּקוּנִין וְקָרִינָן לֹון עֶשֶׂר סְפִירָן לְאַנְהָנָא בְּהוֹן עֲלָמִין סְתִימִין דְּלֹא אַתְּגַלִּין וְעֲלָמִין דְּאַתְּגַלִּין. וּבְהוֹן אַתְּפִסִּיאת מִבְּנֵי נָשָׂא. וְאַנְתָּ הוּא דְקָשִׁיר לֹון וּמִיחַד לֹון. וּבְגִין דְּאַנְתָּ מְלָגָא כָּל מָאן דְּאַפְרִישׁ חַד מִן חֲבֵרִיהּ מֵאַלִין עֶשֶׂר אַתְּחַשִּׁיב לִיהּ כְּאֵלוּ אַפְרִישׁ בְּךָ. וְאַלִין עֶשֶׂר סְפִירָן אֲנֹון אֲזִלִין בְּסִדְרָן חַד אַרְיָד וְחַד קָצֵר וְחַד בֵּינוּנִי. וְאַנְתָּ הוּא דְאַנְהִיג לֹון. וְלִית מָאן דְּאַנְהִיג לָךְ לֹא לְעִילָא וְלֹא לְתַתָּא וְלֹא מִכָּל סְטָרָא. לְבוֹשִׁין תְּקַנְתָּ לֹון דְּמַנְיָהּ פְּרָחִין נִשְׁמָתִין לְבָנֵי נָשָׂא. וּבְכֹמָה גּוֹפִין תְּקַנְתָּ לֹון דְּאַתְּקָרִיאוּ גּוֹפָא לְגַבִּי לְבוֹשִׁין דְּמִכְסִין עֲלִיהוֹן וְאַתְּקָרִיאוּ בְּתַקּוּנָא דָא. חֶסֶד דְּרוּעָא יְמִינָא. גְּבוּרָה דְּרוּעָא שְׁמָאלָא. תְּפָאֶרֶת גּוֹפָא. נֶצַח וְהוֹד תְּרִין שׁוֹקִין. יְסוֹד סִיּוּמָא דְּגּוֹפָא אוֹת בְּרִית קָדֶשׁ. מְלָכוּת פֶּה תּוֹרָה שְׂבַעַל פֶּה קָרִינָן לָהּ. חֲכֹמָה מוֹחָא אִיהִי מַחֲשָׁבָה מְלָגָא. בִּינָה לְבָא וְכֹה חֵלֶב מְבִין. וְעַל אֲלִין תְּרִין כְּתִיב: "הַנְּסֻתוֹת לִי אֱלֹהֵינוּ". כְּתֵר עֲלִיֹון אִיהוּ כְּתֵר מְלָכוּת. וְעֲלִיהּ אַתְּמַר מְגִיד מִרְאשִׁית אַחֲרִית. וְאִיהוּ קַרְקַפְתָּא דְּתַפְלִי. מְלָגָא אִיהוּ אוֹת

יִוֹד וְאוֹת הָאֵל וְאוֹת וְאֵל וְאוֹת הָאֵל דְּאִיהוּ אֶרַח אֲנִילוּת. אִיהוּ שְׁקִיּוֹ דְּאִילָנָא בְּדְרוּעוּי וְעִנְפוּי. כְּמִיָּא דְּאִשְׁקִי לְאִילָנָא וְאַתְרֵיבִי בְּהֵהוּא שְׁקִיּוֹ:

רְבוֹן עֲלָמִין, אַנְתָּה הוּא עֲלֵת הָעֲלוֹת וְסַבְתָּ הַסְּבוֹת דְּאִשְׁקִי לְאִילָנָא בְּהֵהוּא נִבְיָעוּ. וְהֵהוּא נִבְיָעוּ אִיהוּ כְּנִשְׁמָתָא לְגוּפָא דְּאִיהוּ חַיִּים לְגוּפָא. וּבְדָּ לִית דְּמִיּוֹן וְלִית דִּיּוּקָנָא (דְּגוּפָא) מִכָּל מַה דְּלָגָא וְלִבְר. וּבְרָאֲתָ שְׁמִיָּא וְאַרְעָא. וְאַפְקֵת מִנְהוֹן שְׁמִיָּא וְסִיחְרָא וְכוּכְבִּיָּא וּמִזְלִי. וּבְאַרְעָא אִילָנִין וּדְשָׁאִין וְנִנְתָּא דְּעֵדָן וְעִשְׂבִּין וְחִיּוֹן וְעוֹפִין וְנוֹנִין וּבְעִירִין וּבְנִי נֶשָׂא. לְאַשְׁתְּמוּדְעָא בְּהוֹן עֲלָאִין וְאִידָּ יתְנַהֲנוֹן בְּהוֹן עֲלָאִין וְתַתְּאִין. וְאִידָּ אֲשְׁתְּמוּדְעָן מַעֲלָאִי וְתַתְּאִי וְלִית דִּידַע בְּדָ כָּלָל. וְכֵר מִנְּדָ לִית יְחוּדָא בְּעֲלָאִי וְתַתְּאִי. וְאַנְתָּה אֲשְׁתְּמוּדְעָ אֲדוֹן עַל כָּלָא. וְכָל סְפִירָן כָּל חֵד אִית לִיה שֵׁם יְדִיעַ. וּבְהוֹן אֲתַקְרִיאוּ מְלָאכְיָא. וְאַנְתָּה לִית לָךְ שֵׁם יְדִיעַ דְּאַנְתָּה הוּא מְמַלָּא כָּל שְׁמָהִין וְאַנְתָּה הוּא שְׁלִימוּ דְּכִלְהוֹ. וְכֵד אַנְתָּה תַּסְתַּלַּק מִנְהוֹן. אֲשְׁתַּאֲרוּ כִּלְהוֹ שְׁמָהִין כְּגוּפָא בָּלָא נִשְׁמָתָא. אַנְתָּה חַפִּים וְלָאוּ בְּחֻכְמָה יְדִיעָא. אַנְתָּה הוּא מִבִּין וְלָאוּ מִבִּינָה יְדִיעָא. לִית לָךְ אַתֵּר יְדִיעָא. אֲלָא לְאַשְׁתְּמוּדְעָא תַּקְפֵּד וְחִילָדָּ לְבְנִי נֶשָׂא. וְלֹאֲחֻזָּא לֹון אִידָּ אֲתַנְהִיג עֲלָמָא בְּדִינָא וּבְרַחֲמֵי דְּאִינוֹן צִדֵּק וּמִשְׁפָּט כְּפּוּם עוֹבְדִיהוֹן דְּבְנֵי נֶשָׂא. דִּין אִיהוּ גְבוּרָה. מִשְׁפָּט עֲמוּדָא דְּאַמְצֵעִיתָא. צִדֵּק מְלִכוּתָא קוּדִישָׁא מֵאַנְיָ צִדֵּק תִּרִין סְכִי קִשּׁוּט. הִין צִדֵּק אוֹת בְּרִית. כָּלָא לֹאֲחֻזָּא אִידָּ אֲתַנְהִיג עֲלָמָא. אֲבָל לָאו דְּאִית לָךְ צִדֵּק יְדִיעָא דְּאִיהוּ דִּין. וְלָאוּ מִשְׁפָּט יְדִיעָא

דאיהו רחמי. ולאו מפל אלין מדות כלל. קום רבי שמעון
ויתחדשון מלין על ידך. דהא רשותא אית לך לגלגא רזין
טמירין על ידך מה דלא אתיחייב רשו לגלגא לשום בר נש עד
פען:

קם רבי שמעון פתח ואמר, "לך יי הגדלה והגבורה
והתפארת והנצח והחוד". עלאין שמעו אנון דמיכין
דחברון ורעיא מהימנא אתערו משנתכון. "הקיצו ורננו שוכני
עפר". אלין אנון צדיקיא דאנזון מסטרא דהחוא דאתמר בה,
"אני ישנה ולבי ער". ולאו אנזון מתים. ובגין דא אתמר בהזון,
"הקיצו ורננו שוכני עפר". רעיא מהימנא, אנת ואבהן הקיצו
ורננו לאתערוותא דשכינתא דאיהי ישנה בגלותא. דעד פען
צדיקיא פלחו דמיכין ושנתא בחוריהזון. מיד יחיבת שכינתא
תלת קלין לגבי רעיא מהימנא ויימא ליה, קום רעיא מהימנא,
דהא עלך אתמר, "קול דודי דופק" לגבאי בארבע אתון דיליה.
ויימא בהזון, "פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תפתי" דהא "תם
עונך בת ציון לא יוסיף להגלותך". "שראשי נמלא טל". מאי
נמלא טל? אלא אמר קדשא בריך הוא, אנת חשבת דמיומא
דאתחרב בי מקדשא דעאלנא בביתא דילי ועאלנא בישובא,
לאו הכי, דלא עאלנא כל זמנא דאנת בגלותא. הרי לך סימנא,
"שראשי נמלא טל", ה"א שכינתא בגלותא. שלימו דילה וחיים
דילה איהו טל. ודא איהו אות יו"ד ואות ה"א ואות ו"ו. ואות
ה"א איהי שכינתא דלא מחשבן ט"ל, אלא אות יו"ד ואות ה"א
ואות ו"ו דסליקו אתון לחשבן ט"ל. דאיהי מליא לשכינתא
מנביעו דכל מקורין עלאין. מיד קם רעיא מהימנא ואבהן

קדישין עמיה. עד כאן רזא דיחודא: ברוך יי לעולם אמן ואמן.

יהא רענא מן קדם עתיקא קדישא דכל קדישין, טמירא דכל טמירין, סתימא דכלא, דיתמשך טלא עלאה מניה למליא רישיה דזעיר אנפין ולהטיל לחקל תפוחין קדישין בנהירו דאנפין ברענא וחדותא דכלא. ויתמשך מן קדם עתיקא קדישא דכל קדישין, טמירא דכל טמירין, סתימא דכלא, רעותא ורחמי, חנא וחסדא, בנהירו עלאה ברעותא וחדותא עלי ועל כל בני ביתי, ועל כל בני ישראל עמיה, ויפרקין מכל עקתין בישין דייתון לעלמא, ויזמין ויתיהיב לנא ולכל נפש חנא וחסדא, וחיי אריכי ומזוני רויחי, ורחמי מן קדמיה. אמן בן יהי רצון אמן ואמן:

תפילת רשב"י בזהר הקדוש

קם רבי שמעון על רגלוי וסליק ידוי לגבי עילא ושפח למארי עלמא. ואמר: רבון עלמא. עבד בגין שכינתא דאיהי בגלותא. ואם איהי באומא חא אבא ואמא דאנן חכמה ובינה יכלין למעבד התרה, הדא הוא דכתיב: "ה' צבאות יען, ומי יפר". אם התלמיד אומי הרב יכיל למעבד התרה. ואם נדר או נשבע בן דאיהו וא"ו דלא יפרק לה. אלא דתחא בגלותא עד זמנא ידישא. ונדר או שבועה איהו בי"ה דאינון חכמה ובינה. ואיהו אתחרט. הא תלת בני נשא יכלין למפטר ליה. ואינון תלת אבהן לעילא לקבליהו. ואם לא תתחרט. אנא בעינא מינד. ומכל אינון דמתיבתא דלעילא ותתא. דתעבד בגין רענא

מְהִימָנָא דִּלָּא זֶז מְשַׁכִּינְתָּא בְּכָל אֶתֶר. וְאִיהוּ עָאֵל שְׁלָם בִּינְדָּ
וּבִינָה זְמַנִּין סְגִיאיִן וּמָסַר גְּרָמִיָּה לְמִיתָה בְּגִינָה. וּבְגִין בְּנָהָא.
הָדָא הוּא דְכְּתִיב: "וְאִם אֵין מִחְנִי נָא מִסְפָּרָךְ אֲשֶׁר כְּתִבְתָּ".
וְאִם הוּא גִידֵר מִסְטָרָא דְאַבָּא וְאַמָּא וְלֹא בְּעִי [לְאַתְחֲרִטָא]. אֲנָא
סָלִיק לְגַבִּי הַהוּא דְאַתְמַר בִּיה: "כִּי יִפְלֹא מִמָּךְ דְּבָר". דְּאַתְמַר
בִּיה: בְּמִפְּלֹא מִמָּךְ אֵל תִּדְרֹשׁ. דִּיפְטַר הַגִּידֵר. וְאַף עַל גַּב
דְּשַׁכִּינְתָּא אִיהִי בְּגִלּוּתָא לְגַבִּי בַּעֲלָה בְּנִדָּה. דְּאִיהוּ יִפְרִישׁ "בֵּין
דָּם לְדָם" וְאַתְפַּתַּח מְקוֹרָהּ דִּילָּהּ לְדַפְּאָה לָּהּ בְּמִים דְּאוֹרִיָּתָא.
מִים חַיִּים דִּלָּא פְּסָקִין. וְאַפְרִישׁ מִינָּה דָּם נִדָּה דְּאִיהִי לִילִי"ת
דִּלָּא אֶתְקַרִּיבַת בְּחִדָּה. [דְּאִיהִי חֻבָּה דְּנִשְׁמָתָא דְּסְאִיבַת לָּהּ. וְלִית לָּהּ רִשּׁוּ
לְסַלְקָא נִשְׁמָתָא לְגַבִּי בַּעֲלָה לְתַחֲוּא אֶתֶר דְּאַתְיָהִיבַת מִתְּמָן. וְאַתְדַּנֵּת "בֵּין דִּין
לְדִין", בֵּין דִּינֵי נַפְשׁוֹת לְדִינֵי מְמוֹנוֹת. דְּאִית מָאן דְּפָרַע בְּמְמוֹנִיָּה. וְאִית מָאן
דְּפָרַע בְּנַפְשִׁיָּה. "וּבֵין נָנַע לְנָנַע", בְּמָה דְּאוֹקְמוּהוּ "אִיכָּה יִשְׁכָּה בְּדָד". דְּאִיהִי
חֲשִׁיבָא שְׁכִינְתָּא בְּגִלּוּתָא בְּמַצָּרַע. דְּאַתְמַר בִּיה: "בְּדָד יֵשֵׁב מַחוּץ לְמַחֲנֶה
מוֹשְׁבֹו". "מַחוּץ" וְדָאִי. דְּאֵל גִּלּוּתָא דְּאִיהִי לְבַר מַאֲרַעָא דְּיִשְׂרָאֵל דְּאִיהִי מוֹתְבָא
דְּאֵת ה"א. וְאִי מְקוֹרָא לָּא יָכִיל לְמַפְתַּח עַד דִּיפַתַּח לִיה הַהוּא
דְּסִגִּיר לִיה. אֲנָא מְפִיִּסְנָא לִיה בְּגִין אוֹת יו"ד ה"א בָּאוֹת ו"או
ה"א דְּאִיהוּ יְחוּדָא. וּבְגִין לְבוּשִׁין דְּאַתְלָבֶּשָׂא. מִיד אֶתְפַּתַּחַת
מְקוֹרָא וְאַתְדַּכִּיאֵת שְׁכִינְתָּא. וְרָזָא דְּמַלְּחָה: "מְקוֹה יִשְׂרָאֵל [ה']
מוֹשִׁיעוּ בַּעַת צָרָה". "מוֹשִׁיעוּ" וְדָאִי. הַהוּא דְּמְקוֹרָא דְּמְקוֹה
בְּיָדֶיהָ:

עובדא דרשב"י (שבת דף לג) עם חידושים בדרך אפשר

(מתנת חניס מבורא עולם ית"ש).
אין בדברים חלילה ליחס לתנאים ולבעלי השמועות כל כוונה
וכל הנכתב הוא רק על דרך לימוד והצעה. לא מוגה).

יתבי רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון ויתיב יהודה בן גרים
גביהו. פתח רבי יהודה ואמר, כמה נאים מעשיהן של אומה זו –
תקנו שווקים תקנו גשרים תקנו מרחצאות*. רבי יוסי שתק. נענה
רבי שמעון בן יוחאי ואמר, כל מה שתקנו לא תקנו אלא לצורך
עצמן, תקנו שווקין – להושיב בהן זונות, מרחצאות – לעדן בהן
עצמן – גשרים ליטול מהן מכס. הלך יהודה בן גרים וסיפר
דבריהם, ונשמעו למלכות. אמרו, יהודה שעילה – יתעלה. יוסי
ששתק – יגלה לציפורי. שמעון שגינה – יהרג. אזל הוא ובריה*

* מטרת הרומאים – לטמא את ישראל

תקנו שווקים וכו'. נ"ל בד"א ש'ווקים, ג'שרים, מ'רחצאות ר"ת גש"ם.
דהיינו עניני גשמיות. ושם"ג עה"כ גימט' שמ"ד, ואולי נרמז בדברי רשב"י
שכוונתם לעצמן, והמה כללו עצמם עם עניני הגשמיות, למטרת שמ"ד.

* טעם בד"א שגם רבי אלעזר בנו ע"ה סבל צער מערה

אזל הוא ובריה. מה שבנו היה עמו בכל הענין, וסבל צער מערה, שהוא
הצער הגדול וקשה יותר מכל נסיונות וצרות שעברו כל צדיקי הדורות
(ראה לקמן מדברי רבינו יהודה ב"ר קלונימוס), הגם שגזירת המלכות היתה רק
על רשב"י, נ"ל בד"א, בהקדם דברי רבותינו ז"ל בענין גיד הנשה, שפגמו
בנצח והוד תרי שוקין. ולאחר שניתקן ספירת נצח ע"י הנביאים, בא רשב"י

ותיקן ספירת הוד, כמובא משם החת"ס ועוד, דלכן שמחתו בספירת הוד שבהוד.

[טעם איסור אכילת גיד הנשה] והנה על דרך הפשט כתב בפירוש הרא"ש, "על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה – פי' על שהניחוהו לילך יחיד ונכשל בדבריו והפסידו אותו מאכל טוב לדור דורים להיות להם למזכרת עון". חזינן דהיתה תביעה על בני יעקב אע"ה שהניחו לאביהם לעבור את הנחל לבדו והכניסוהו במקום סכנה. והנה מה שגרם לרשב"י צער מערה כיון שדיבר סרה במלכות רומי, ורומי מעשו קאתו, לכן נראה לומר דהוא דומיא דמאבק יעקב עם שרו של עשו. ולכן כאשר ישב בנו רבי אלעזר וסבל עם אביו צער מערה, נתכפר התביעה מבני יעקב שלא סייעו לאביהם. ונתקן ספירת ההוד. ואולי נרמז בלשון המשורר "שם קנית הודך והדרך" כי בקלקול נהפך מהוד לדוה, ועתה חזר הדרה להוד.

[מהטעמים שרשב"י ובנו נקראו בני עליה] ומצינו ביד רמה (סנהדרין צו ע"ב) לענין שרשב"י ובנו היחידים דאיקרו בני עליה דעיילי בלא בר (ע"ש בגמ' ובעזה"י נביא מזה במאמר נפרד), דפירש "צדיקים שנכנסין הן ובניהם, שהן ובניהם ראויין למעלה זו כרשב"י שהיה הוא ובנו ראוי למעלה זו, מועטין הן, וקרוב לומר שאינן יתר משנים, אבל צדיקים שנכנסין בלא בניהם תלתיין ושיתא הוו, הדין הוא פירושא מפירושא מעליא הוא וכן פירש רבינו האי גאון ז"ל". חזינן דשלימות רשב"י היא עם בנו. ועד"ז נ"ל דבזה תקנו ספירת ההוד.

[וגדל צער מערה] ולגודל צער מערה, הנה כתב ביחסי תנאים ואמוראים (ערך חזקיה) לרבינו יהודה ב"ר קלונימוס רבו של הרוקח זיע"א (הובא בקובץ שיטות קמאי ב"מ פה ע"א עמ' אלף תרי"ט) "ואע"פ שכמה בחונים וחסידים עמדו בישראל, כגון עשרה הרוגי מלכות וכמה נביאים, אשמעינן דצער המערה גדול מכל הנסיונות, כדאיתא באגדה דהשוכר את הפועלים (ב"מ פה ע"א) זה היה בצער מערה וזה לא היה". ע"ש דמשמע מדבריו, שלכן רשב"י יכל לפטור את העולם מן הדין, ע"ש בכל דבריו. על פנים חזינן שצערם היה גדול יותר מכל הקודמים להם, ונראה פשוט שצער זה שסבל רבי אלעזר, יכפר על מה שהשכטים לא באו לעזרת אביהם. וממילא יתוקן ההוד.

טשו בי מדרשא, כל יומא הוה מייתי להו דביתהו ריפתא וכוזא דמיא וכרכי. כי תקיף גזירתא, אמר ליה לבריה, נשים דעתן קלה עליהן, דילמא מצערי לה ומגליא לן. אזלו, טשו במערתא*.

* טעם בד"א מדוע ישבו דוקא בפקיעין – בנחלת נפתלי

אזלו, טשו במערתא. בפסיקתא דרב כהנא (פסקא יא אות טז) "רבי שמעון בן יוחי ורבי אלעזר בריה עבדון טמירין תלת עשרי שנין בחדא מערתא דבקע, אכלין חרובין" וכו'. ובספר חוג הארץ ועי' בספר חוג הארץ לרבי שלמה מחלמא (אות סט. עמ' ס' במהדורת הרב שבתי רוזנטל זצ"ל מכון הרב פרנק) דמשמע שבקע (או בקה, ע"ש) הוא פקיעין והוא בשבט נפתלי, ע"ש ובהערה.

[ותיקון הצליעה בנפתלי] ונראה לומר בד"א שמשום שהמקום בנחלת שבט נפתלי, לכן הרחיקו עד לשם, וגם זה היה מתיקון הצליעה דנצח והוד שהם כנגד הרגלים, ולתקן את התביעה על בני יעקב שלא באו לעזרת אביהם, דבזהר הקדוש פרשת משפטים (קה ע"א) מיחס את השבטים לאברים, כנגד הדיוקן של מלמעלה ובהם נתקנה השכינה (וכו' עין שם). ועל שבט נפתלי נאמר שם "פְּרָקָא דרגלא נפתלי. ובגין כך, נפתלי אילה שלוחה (בראשית מט, כא) – קל ברגלוי".

[נפתלי היה גולה למקום תורה] גם בנפתלי סגולת גולה למקום תורה, וכדאיתא במדרש שיר השירים (ח, טז, אות א) על פסוק (שיר השירים ח, יב) "האלף לך שלמה ומאתים לנטרים את פריו". ששבט נפתלי, שהיו גולים ומצערים עצמם לתורה, זכו לשכר גדול בבחינת "האלף לך שלמה" ואלו שבט יששכר שלמדו במקומם זכו רק לשכר בבחינת "ומאתים לנטרים את פריו".

[ברכת נפתלי] ובברכת משה רבינו עליו השלום לנפתלי בזאת הברכה (דברים לג, כג) "ולנפתלי אמר, נפתלי שבע רצון, ומלא ברכת ה', ים ודרום ירשה", ובדרך דרש ורמז שנפתלי מלא את רצון השם יתברך בשלמות, שגם גלה למקום תורה וגם למד, ולכן נתן לו ברכת השם במלאה. ונראה שכיון שנדד למקום תורה, התבטל ממלאכתו, ושלמו לו משמים בברכת השם

בעשר. וזה "ים" – צפון, שענינו עשר, על דרך שאמרו חז"ל הרוצה להעשיר – יצפין, "ודרום" – ענינו חכמה על דרך שאמרו ז"ל הרוצה להחכים – יצפין, ואת שניהם "ירשה". ואולי דין גרמא לכל זה בהר מרון שבנחלת נפתלי, להשפיע ברכה לכלל ישראל.

[בני השפחות לא השתחוו לעשו] והנה נפתלי היה מבני השפחות – בנה של בלהה. ולאחר שנאבק יעקב אבינו ע"ה עם שרו של עשו, למחרת היום, כשבא עשו, נאמר בפסוק (בראשית לג, ו) "ותגשן השפחות הנה וילדיהן ותשתחווין" ופירש החזקוני "השפחות הנה וילדיהן ותשתחווין – אבל ילדיהן לא התשחוו לפי שהיו בני השפחות ואין קפידה להתכבד בהם. ד"א הבנים לא עשו אלא הגשה לבד עם השפחות אמותם אבל לא רצו להשתחוות עם אמותם אמרו דין אמותינו להשתחוות יען כי הם שפחות ואנחנו בני יעקב, אבל בני רחל ובני לאה כשראו אמותם הגבירות משתחוות השתחוו גם הם עמהם ולכך כתיב בהו וישתחוו". (וכיו"ב עי' פירוש רבי יוסף בכור שור משם ספר הדייקות של אבן פרחון וכן דעת זקנים מבעלי התוס' ופי' בעלי התוס' ועוד. אמנם יש מפרשים דדייקי אחרת בקרא).

ועל פי זה נראה לומר בד"א שלכן זכו בני השפחות אושפיזכאן לשכינה, באופן שגד זכה שבחלקו נקבר משה – כי שם חלק מחוקק ספון (שמקום קדושת קבורתו גדולה ביותר ומשמע מהמקובלים שיותר מקדושת א"י. עיין שער הפסוקים לאריז"ל פרשת בהעלותך סי' יב, ומקורו מהזה"ק שלח קנו ע"ב). ואשר זכה שבנותיו נשאו לכהנים הגדולים () וממילא היו אוכלים בתרומה. ודן זכה שאהליאב בן אחיסמך מבני בניו יבנה המשכן, וכן מה"מ אביו מיהודה ואמו מדן (דבשניהם נאמר אריה, ביהודה – גור אריה יהודה, ובדן – דן גור אריה) ונפתלי שנאמר בו מלא ברכת השם, ולשון ברכה נאמר על ביהמ"ק – כי שם צוה ה' את הברכה.

[בנימין ובני השפחות תקנו הצליעה] ועוד נ"ל בד"א שלכן בנימין ובני השפחות זכו לתקן את הצליעה דיעקב (בנצח והוד כנודע). ועל בנימין נאמר במפורש (עי' לאריז"ל בספר הליקוטים תולדות כח, שופטים פרק ט, ליקוטי תורה שמואל-א אות יא ובשל"ה הקדוש בכמה דוכתי) דתיקן רגל ימין דצליעה, שהוא כנגד פורים, כי בזה שמרדכי לא כרע ברגליו, נתקן ספירת נצח – רגל ימין דצליעה. ובני גד תיקנו הצליעה באופן של "טרף זרוע אף קדקד" דהזרוע הוא ענין

איתרחיש ניסא, איברי להו חרובא ועינא דמיא. והו משלחי

גיד הנשה. ובאשר נאמר בברכת משה רבינו ע"ה בזאת הברכה (דברים לג, כד-כה) "ולאשר אמר ברוך מבנים אשר יהי רצוי אחיו וְטָבַל בַּשֶּׁמֶן רִגְלוֹ. ברזל ונחשת מנעלך וכימיק דְּבָאָךְ". ואולי בעבור שלא כרע לעשו, תיקן הצליעה, וזכה לריבוי בנים שכנזכר ענין הבנים הם כרעי דאבוה – כנגד נצח והוד. ונזכר כאן ברכה ברגליו "וְטָבַל בַּשֶּׁמֶן רִגְלוֹ" ובמנעליו – ברזל ונחשת מנעלך. ונפתלי תיקן הצליעה, שלא השתחוה לעשיו וזכה כנזכר במעלותיו. ושם ישב רשב"י, שבא לשם מחמת שדיבר סרה ברומאים – קליפת עשו. ודן תיקן הצליעה על ידי שמשון שהגם שצלע על ירכו עשה פלאות גדולים, כי לא נצרך לרגלים כלל (דומי' דנחש שנלחם ללא רגליו). וברוך יודע האמת.

[טעם שרצה רשב"י לצרף את יותם] עוד נראה לומר בסגולת נחלת נפתלי לתקון ההוד, על דרך דאיתא (סוכה מה ע"ב) "ואמר חזקיה אמר רבי ירמיה משום רבי שמעון בן יוחאי, יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שנבראתי עד עתה. ואילמלי אליעזר בני עמי מיום שנברא העולם ועד עכשיו. ואילמלי יותם בן עוזיהו עמנו מיום שנברא העולם עד סופו". ולענין צירופו של יותם, פירש רש"י "יותם בן עוזיהו – צדיק היה, ועניו יותר משאר מלכים, וזכה בכיבוד אביו, ועליו נאמר בן יכבד אב (מלאכי א), שכל הימים שהיה אביו מצורע והוא היה שופט עם הארץ, כדכתיב (מלכים ב טו), ויותם (בנו) שופט וגו' לא נטל עליו כתר מלכות בחייו, וכל דינין שהיה דן אומרן בשם אביו".

[נפתלי כיבד אביו ביותר] והנה גם סגולה זו דכיבוד אב נמצאת בנפתלי, על דרך שכתב בספר חרדים (פרק יב) משם במדבר רבה פרשת נשא (יד, יא) "נפתלי כבד את אביו יותר מדאי, שהיה אביו שולחו לכל מקום שרוצה והיה זריז בשליחותו ורץ כאיל, והיה תמיד מדבר לאביו ברבוי דברי פיוס צוף דבש אמרי נעם, הינו דכתיב נפתלי אילה שלוחה הנותן אמרי שפר".

ועל פי הפשט, כנזכר לעיל מפ' הרא"ש, שהתביעה שגרם לאיסור גיד הנשה היה חוסר בכיבוד אב, משמע שבזה תיקונו, ולכן כדי לפטור את כל העולם לכל הדורות, היה צריך את יותם דאהני ליה זכות כיבוד אב, וגם המקום גרם – נחלת נפתלי שהיה מכבד את אביו יותר מדאי.

מנייהו והוו יתבי עד צוארייהו בחלא. כולי יומא גרסי*. בעידן צלויי, לבשו מיכסו ומצלז*, והדר משלחי מנייהו, כי היכי דלא

* חכמת אדם תאיר פניו

כולי יומא גרסי. איתא (גיטין ס"ע"ב) דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן על פה. וראוי לתת את הדעת, כיון שישבו במערה וגופם מכוסה בחול שבארץ, איך הגו בתורה שבכתב וברור שלא עסקו רק בתורה שבעל פה. הגע עצמך, הרי גם בבית עם חלונות, אם ישב האדם על הארץ, ומכל שכן אם כל גופו מכוסה בחול הארץ, לא תגיע אליו אור השמש. על כורחך שתורתם האירה את המערה ופניהם מפיקים זיו ומלאים נוגה אור.

[טעם לריבוי אורה בהילולא דרשב"ן] ואפשר שלזה רמז הפייט בזמר ואמרתם כה לחי "ראה פניו מאירים, בשבתו עם חברים" וכו' וכן "תורתו מגן לנו, היא מאירת עינינו" וכו'. ואולי מזה הטעם פשט המנהג בתפוצות ישראל להרכות באורה ביומא דהילולא דרשב"י. ועוד לאלוק' מילין, דאחז"ל (ו) שהיושב בבית חשוך ג' ימים עלול ח"ו לאבד מאור עיניו. ואילו רשב"י ובנו כשיצאו מן המערה היו עיניהם מפיקות אור עד שהעולם לפניהם היה כחשוך, ומכח סגולת האור שבעיניהם שרפו אשר לפניהם (כהמשך הגמ' כאן).

* טעם בד"א שרשב"י וחבריו פטורין מתפילה

בעידן צלויי, לבשו מיכסו ומצלז. איתא (שבת י"א ע"א) "תניא חברים שהיו עוסקין בתורה מפסיקין לקריאת שמע ואין מפסיקין לתפלה אמר רבי יוחנן לא שנו אלא כגון רבי שמעון בן יוחי וחביריו שתורתן אומנותן אבל כגון אנו מפסיקין לקריאת שמע ולתפלה". ונראה לומר בדרך אפשר, דמעלה זו קנו מכח ישיבתם שם, ואחר שיצאו מהמערה היו בבחינת תורתן אומנותן, בדרגה הגבוהה דאין מפסיקין לתפילה.

[טעם בד"א לתפילת ערבית רשות] ולמשמעות הדבר, נראה לומר בדרך אפשר דאיתא (ברכות כ"ע"ב) "איתמר, רבי יוסי ברבי חנינא אמר, תפלות אבות

ליבלו. איתבו תריסר שני במערתא. אתא אליהו וקם אפיתחא דמערתא. אמר, מאן לודעיה לבר יוחי דמית קיסר ובטיל גזירתיה. נפקו. חזו אינשי דקא כרבי וזרעי, אמר, מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה. כל מקום שנותנין עיניהן – מיד נשרף. יצתה בת קול ואמרה להם, להחריב עולמי יצאתם, חיזרו למערתכם. הדור אזול איתבו תריסר ירחי שתא. אמרי, משפט רשעים בגיהנם שנים

תקנום. רבי יהושע בן לוי אמר, תפלות כנגד תמידין תקנום". וכו'. ומבואר שם דתפילת ערבית כנגד יעקב אבינו ע"ה.

[טעם בד"א לכך שיעקב אע"ה כנגד אברים ופדרים] ומשמע דהבחינת התפילה ביעקב אבינו ע"ה היא כנגד אברים ופדרים, כאידך מ"ד. ולהבין משמעות הענין כלפי יעקב אבינו בחיר האבות. ועוד, ולהבין מדוע תפילת ערבית שהיא כנגד יעקב רשות ולא חובה (ועי' שכן הקשה בזה"ק ח"א קלג ע"א) וכדמשמע מהרמב"ם והשו"ע דנקטינן שתפילת ערבית רשות.

ונראה לומר בדרך אפשר, דהנה בזהר הקדוש (ח"א קמו ע"ב) איתא "על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים, התורה דא יעקב, העבודה דא יצחק, גמילות חסדים דא אברהם". חזינן דיעקב אבינו הוא כנגד תורה. ובלומדי תורה איתא בשבת (יא ע"א) מעלה עליונה שפטור לגמרי מתפילה, כרשב"י וחבריו, ואחרים שאינם במעלה עליונה זו מפסיקין לתפילה. חזינן דבבחינה הגבוהה של יעקב אבינו התפילה היא רשות.

[בחיות לב ואברים בצדיקים] והנה מובא בספרים על מאחז"ל בסנהדרין (צא ע"א) ללבי גליתי לאברי לא גליתי, דיש צדיקים שהם בחינת לב ויש שהם בחינת אברים. ונראה על דרך זה לחלק בין דרגות אלו, שהצדיקים שהם במעלה עליונה עד שאינם מפסיקים לתפילה, הם בבחינת לבי, אמנם תלמידי חכמים בדרגה פחותה הם בבחינת אברים. ועל דרך זה, חלק התפילה של יעקב אבינו הוא כנגד אברים ופדרים, לרמוז בעלי תורה שמפסיקים לתפילה שהם בבחינת אברי.

עשר חדש. יצתה בת קול ואמרה, צאו ממערתכם. נפקו. כל היכא דהוה מחי רבי אלעזר, הוה מסי רבי שמעון. אמר לו, בני, די לעולם אני ואתה". בהדי פניא דמעלי שבתא, חזו ההוא סבא דהוה נקיט

* ביאור בד"א במעשי רשב"י ובנו כשיצאו מהמערה

נפקו. חזו אינשי דקא ברבי (שהיו חורשים) וזרעי... אמר לו, בני, די לעולם אני ואתה. נראה להבין כמה ענינים בהאי עובדא חדא, מה ראו רבי שמעון ובנו לתת עיניהם במעשה החורשים והזורעים, שישרף יכולם. ולהבין מה לשון הבת קול "להחריב עולמי יצאתם" שמהלשון נראה שהיציאה עצמה היא חורבן העולם, ומה חורבן יש בעצם יציאתם. גם להבין שלאחר י"ב חודש אמרו "משפרב"ג י"ב חודש", אך לא יצאו ואצטריך בת קול שיאמר להם "צאו ממערכם" שנראה שאלמלא הבת קול לא היו יוצאים. ובכלל, איך יעלה על דעת לגזור על עצמם משפר"ש. עוד יש להבין שכיון שנגזר עליהם לשוב למערתם אחר שנתנו עיניהם, מדוע המשיך רבי אלעזר להכות (פי' "מחי") אף שלכאורה נראה מלשון הבת קול שאין זה רצון ה' ית'. ומדוע אם כן לא שבה הבת קול להכריחם לשוב למערה כמקודם. ולהבין מדוע לא יתיב דעתיהו דרבי אלעזר כשאמר לו אביו "די לעולם אני ואתה" אלא רק לאחר ששמע דברי ההוא סבא.

[ביאור בשית אלפי שנין וחד חרוב] ולהבין בדרך אפשר כל הנך, נראה להקדים בביאור מאמר חז"ל בסנהדרין (דף צז). "אמר רב קטינא, שית אלפי שני הוו עלמא וחד חרוב" וכו'. וכתב שם רבינו יוסף חיים בבן יהודע, "אין הכונה שיהיה בו חרבה ושממה ח"ו, אלא הכונה, הטבע והחומר שמצוי בששה אלפים שנה יחרב, ויתחדש טבע וחומר אחר מעולה ויפה מאד שאין בו תערובת רע ואין בו יגון ואנחה ויסורין ולא שום רע כלל אלא הוא כולו טוב גמור ותענוג יפה ומתוקן מאד". (וכיוצא בזה בביאור המאמר, עיין מגיד משרים למרן הבית יוסף בפר' בהר ובויקהל, ובליקוטי תורה לאריז"ל וכן בהקדמת המאירי לאבות ועוד).

[טעם בד"א "להחריב את עולמי יצאתם"] ולפי זה נראה בדרך אפשר לפרש גם כאן, "להחריב את עולמי" להביא את העולם למציאות של "חד חרוב"

דבסנהדרין. (ואולי גם לכן היה להם במערה דווקא חרובים ולא פרי אחר, דטבע החרוב שנקרא כן משום שמחריב בני מעיים. אולם להם היה זה לרפואה והתפרנסו מזה כל השנים שהיו שם, וזה רומז, שחרוב אף שיש במשמעו חורבן ושממה, יש לו משמעות אחרת של בנין ועולם חדש, שהקודם לו נחשב לחרוב כלפיו, ואכמ"ל.)

[לענין עבודת הבירורים] ועולם הזה – עולם העשיה שרובו רע, מתוקן על ידי עבודת הבירורים. ובעבודה זו נכללת כל עבודה הנעשית בו, שכל הפרדת האוכל מהפסולת נחשבת לבירור. ובעבודה זו שותפים כל הבריאה כולה, גם הדומם (ע"י שמצמיח ובדרך זו מברר חלקי הזרע הראויים לצמות מאחרים) וגם הצומח (כנ"ל בדרכו הוא וכן כל הנך) וגם החי וגם המדבר, אמנם ביחס מאוד קטן בהשוואה ליהודי. ואפילו המלאכות הגשמיים שעושים בני האדם יש בהם בירורים, ועיין בן יהוידע עירובין יח ע"ב. ואכמ"ל. וגם היהודי יחס בירורו קטן ביחס לבירורי הצדיקים והקדושים וכל אחד כוחו גדול בבירור לפי רמת צדקתו ומעלתו.

[בסוף"ב הכל מבורר] אך כל זה הוא רק בעולם הזה. ובעולם הבא הכל מבורר בתכלית ואין מקום לבירור כלל (ואולי מהאי טעמא נאסר בשבת קודש להפריד אוכל מפסולת, שהוא מעין עולם הבא ששם אין הפרדה כלל אלא כולו טוב).

[טעם בד"א לזה ששרפו בעיניהם] וכשרשב"י ובנו יצאו מהמערה ושם הזדככו בשלמות, רצו לברר את כל העולם ולהביאו לתיקון השלם, וכיודעם את כוחם נתנו עיניהם בבריאה ובכך את שלפניהם ומכח הבירור הכל נשרף והגיע לשרשו.

ומכיון שרצון ה' יתברך שהבירור יעשה על ידי הצדיקים בדרך אחת ועל ידי חלקי הבריאה בדרכים אחרות, כנז"ל, אמר להם "להחריב עולמי יצאתם" כלומר על עצם יציאתכם מהמערה, לאחר שהשגתם שם הכח לברר את העולם בדרך זו, הגם שהיא מבוררת את הטוב מהרע ומביאה לעולם מתוקן שאין בו רע כלל, רצון ה' הוא בעבודה של כלל הבריאה בבירורים אלו ודווקא בסדר דרגותיה – בירור הצומח מהדומם, החי מהצומח וכו' ע"ז הדרך (ואולי זו בעצם דעת רשב"י דבעושים רצונו של מקום, ונעמדו זרים וראו צאנכם" שיעשה הבירור הגשמי על ידי הגויים, שהם דרגת מדבר שהיא הגבוהה מדרגות הדחץ"ם ולמטה מדרגת היהודי, שעיך עבודת הבירורים של היהודי הוא ברוחניות דייקא).

[הבירורים במבול] ודומה לבירור כולל מצינו בדור המבול היתה הבירור באופן שכל העולם הרע נמחה בבת אחת על ידי המבול ועולם חדש בא במקומו. אך אף שהיה זה בירור גדול וכמו שדימו חז"ל () את המבול למי מקווה טהרה שהביא לטהרת העולם, מכל מקום היתה טענה על נח שלא ביקש על בני דורו, ומשום כך סבל צער תיבה, שאילו היה מבקש על בני דורו, אף שבכך לא היה מצליח לתקן את כל העולם ואולי אף מעטים ממש, היה בכך התערותא דלתתא לשפוך רוח טהרה בעולם בדרך של סיוע בעבודת הבירורים ואולי הדור הבא היה מתוקן יותר, וכאמור, רצון ה' שעולם יבוא בדרך של בירור הדרגתי כנז"ל.

[טעם בד"א שהוצרכו לרשות לצאת מהמערה] ומקדושתם וצדקתם דנו רשב"י ובנו את עבודת בירורם בדומה לבירור של המבול (שהיה חורבן לשם בנין וטהרה בעולם) שבגללו הוצרך נח לסבול צער תיבה, לכן גם עליהם לסבול צער מערה. ומתוך שדימו עצמם לנח שנכנס ברשות ולא יצא אלא ברשות, נהגו כמותו ולא יצאו רשב"י ובנו מהמערה, הגם שכלו י"ב חודשים (ואמרו ש"משפט" וכו' שנים עשר חודש") אלא כשם שנכנסו בציווי הבת קול, כך יצאו ברשות הבת קול.

[טעם בדרך אפשר למשפט לישיבתם ע"ד מרב"ג י"ב חודש] ומה שגזרו על עצמם דומי' דמרב"ג י"ב חודש, נ"ל בד"א ע"ד מש"כ המקובלים לענין ההעלה מהגהינם נשמות הרשעים שהרהרו בתשובה (עיין זוה"ק פר' פנחס דף ר"כ, ובדברי רבינו האר"י החי בליקוטי תורה תהלים פד, על פסוק "עובדי בעמק הבכא" וגו' ובליקוטי הש"ס ברכות גבי דברי רבי יוחנן בן זכאי, ואיני יודע באיזה דרך מוליכין אותי). ומעתה, דכוונתם להביא העולם לתכלית השלמות, שבו למערה לתקן כל הרשעים שהיו בגהנם, על הדרך שנזכר. ולכן, לאחר י"ב חודש, שכבר תקנו לכל הרשעים בגהנם, ידעו שיכולים לצאת. אך לא יצאו מהטעם הנזכר, דומי' דנח.

[רשב"י פטר מן הדין את כל הרשעים בגהינם] והעד דכך הוא נ"ל בד"א דאחז"ל במס' סוכה (דף מה ע"ב) "אמר חזקיה אמר רבי ירמיה משום רבי שמעון בן יוחאי יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שנבראתי עד עתה, ואילמלי אלעזר בני עמי מיום שנברא העולם ועד עכשיו" וכו'. ופירש"י "לפטור – בזכותי אני סובל כל עונותיכם, ופוטרת מן הדין". וביחוס תנאים

תרי מדאני אסא ורהיט בין השמשות. אמרו ליה, הני למה לך. אמר להו, לכבוד שבת. ותיסגי לך בחד. חד כנגד זכור וחד כנגד שמור. אמר ליה לבריה, חזי כמה חביבין מצות על ישראל. יתיב דעתייהו, שמע רבי פנחס בן יאיר חתניה, ונפק לאפיה. עייליה לבי בניה. הוה קא אריך ליה לבישריה, חזי דהוה ביה פילי בגופיה. הוה קא בכי, וקא נתרו דמעת עיניה וקמצוחא ליה. אמר לו, אוי

ואמוראים שהבאנו לעיל, משמע דקאי על צער מערה. ועל פי זה נראה לומר דמעתה, שהיה אלעזר בנו עמו, מוכרח שנתקיימו דבריו. ואמנם, מטרת אותם תריסר שני דיתבו במערתא, היה עיקר ענינו של רשב"י, כי נסתבב ישיבתו במערה היות שהוצרך לברוח מהרומאים ולא בנו. אבל ישיבתם באותם י"ב חודש אחרונים, הישיבה במערה היתה שייכת לשניהם, וכהוראת הבת קול "חזרו" למערתכם. ולכן בחודשים אלו, שהיו בחינה מושלמת של "אלעזר בני עמי", יכלו לפטור את העולם מיום שנברא ועד עכשיו.

[טעם בד"א שרבי אלעזר מחי ורשב"י מסי] ואיתא "כל היכא דהוה מחי רבי אלעזר הוה מסי רבי שמעון". ונראה שביצאתם בשני, ראו להמשיך בבירור הקודם, אלא שכאן חלקו הענין, רבי אלעזר מחי, ומשמע שהיה שורף, ורבי שמעון מסי, שלא ביטל את השרפה אלא היה מרפא אותה, כלומר שהיה מתקן את השרפה אך נראה שלא החזיר הענין ממש לקדמותו אלא בזה היה מברר חלקים גדולים באותה תבואה וכדו'. ולכן אמר לו רשב"י לבנו, "בני, די לעולם אני ואתה", שבדרך זו גם יכון העולם וגם יתבררו החלקים הקשים שרק בכוחם לברר.

[טעם בד"א שרבי אלעזר פסק לשרוף כשראה בהוא סבא] ואולי כשפגשו בהווא סבא והני תרי מדאני אסא בידיה, והראם שכוונתו בחביבות המצוה, פסקו גם מעבודת הבירור של מחי ומסי. מעתה הוברר שהגשמי של העולם, כשהוא מתעלה לרוחניות, יש בזה חביבות המצוה (ע"ד דאין נהורא אלא מגו חשוכא) וראו שיש חלק גדול גם בבירורם של שאר אינשי לברר בכח חביבות המצוה, שהיא יקרה קמי' קב"ה ולכן "יתיב דעתייהו" של שניהם.

לי שראיתיך בכך. אמר לו, אשריך שראיתני בכך, שאילמלא לא ראיתני בכך לא מצאת בי כך. דמעיקרא, כי הוה מקשי רבי שמעון בן יוחי קושיא, הוה מפרק ליה רבי פנחס בן יאיר תריסר פירוקי. לסוף, כי הוה מקשי רבי פנחס בן יאיר קושיא, הוה מפרק ליה רבי שמעון בן יוחי עשרין וארבעה פירוקי. אמר, הואיל ואיתרחיש ניסא איזיל אתקין מילתא, דכתיב, ויבא יעקב שלם, ואמר רב, שלם – בגופו, שלם – בממונו שלם – בתורתו, ויחן את פני העיר, אמר רב, מטבע תיקן להם. ושמואל אמר, שווקים תיקן להם. ורבי יוחנן אמר, מרחצאות תיקן להם. אמר, איכא מילתא דבעי לתקוני*. אמרו ליה, איכא דוכתא דאית ביה ספק טומאה, ואית

* תיקון העולם על ידי הצדיקים

אמר, הואיל ואיתרחיש ניסא איזיל אתקין מילתא דכתיב, ויבא יעקב שלם וכו'. אמר רב, מטבע תיקן להם וכו'. אמר, איכא מילתא דבעי לתקוני וכו'. מה שאמר "דכתיב, ויבוא יעקב שלם" וכו' וכל מה שהזכירו הני אמוראי, הם ענינים לתיקון העולם. כי צדיקים חפצים בטובת כל הבריות. ועיקר טענת רשב"י על הרומאים, היתה "כל מה שתקנו לא תקנו אלא לצורך עצמן" וכו'. והסביר דבריו, "תקנו שווקין – להושיב בהן זונות, מרחצאות – לעדן בהן עצמן – גשרים ליטול מהן מכס". ולהבין דתינח גשרים ליטול מהם מכס, הוא הכל לצורך עצמם, אבל הרי שווקים ומרחצאות, יש בהם גם הנאה לבריות עצמם ומהו "כל מה שתקנו", שממילת "כל" משמע שהכל לצורך עצמם.

והנה גם יעקב אבינו תיקן שווקים ומרחצאות, והחילוק בין מעשיו לרומאים, דהם תיקנו גשרים ואילו יעקב אע"ה תיקן מטבע.

[טעם בד"א שהרומאים תקנו גשרים] ובזה נראה לבאר, כי כל מטרתם בתיקון שווקים ומרחצאות הוא לתיקון הגשרים, כגשר המעביר את האדם מצד לצד, כך

להו צערא לכהנים לאקופי. אמר, איכא איניש דידע דאיתחזק הכא טהרה. אמר ליה ההוא סבא, כאן קיצין בן זכאי תורמסי תרומה. עבד איהו נמי הכי, כל היכא דהוה קשי – טהריה, וכל היכא דהוה רפי – צייניה. אמר ההוא סבא מיהר בן יוחי בית הקברות. אמר לו, אילמלי (לא) היית עמנו, ואפילו היית עמנו ולא נמנית עמנו, יפה אתה אומר, עכשיו שהיית עמנו ונמנית עמנו, יאמרו, זונות מפרכסות זו את זו, תלמידי חכמים לא כל שכן. יחב ביה עיניה, ונח נפשיה*. נפק לשוקא. חזייה ליהודה בן גרים. אמר, עדיין יש

יצודו לבם ויעבירום לרשותם. נמצא בתכלית הענין הכל היה לצורך עצמם.

[טעם בד"א שיעקב אע"ה תיקון מטבע] אמנם יעקב אע"ה שתיקן שווקים ומרחצאות, לא עשה זאת לטובת עצמו, ולא עשה גשרים כדי לקחת מכס, אלא מטבע כדי שיוכלו בני אדם להסתחר זה עם זה, ולא לצורך עצמו. והיה בזה ללמד, שעניני דעלמא שקבעו חכמים הוא לצורך הבריות ולא לצורכם ולכבודם.

ואולי כך משמע מתוכחתו של רשב"י לההוא סבא שלגלג עליו, שאמר לו זונות מפרכסות זו לזו ותלמידי חכמים לא כל שכן, כי בזה יטעו הבריות שכל מה שעושים החכמים, לצורך עצמם עושים.

* תיקון ההוד בהקפדת רשב"י על אותו סבא.

אמר ההוא סבא וכו' יחב ביה עיניה, ונח נפשיה. נראה דהקפדת רשב"י על ההוא סבא, גם הוא לתיקון ההוד, שענינו כבוד תלמידי חכמים, וכלשון תפילת החיד"א זיע"א בהקפת חמישית הרומזת להוד שמעקרי הבקשה שם "ותזכנו לכבוד התורה ולומדיה, ולהחזיק ולאמץ ברכים כושלות, הני ברכי דרבנן דשלהי, ותזכנו שלא נלך בעצת רשעים, ולא נהיה מהולכי רכיל" וכו'. וכן עיין תומר דבורה (פרק שמיני – ביאור מדת ספירות נצח הוד יסוד) דמשמע שתיקון ההוד הוא בכבוד תלמידי חכמים.

לזה בעולם. נתן בו עיניו ועשהו גל של עצמות*.

[טעם בד"א שפסקה מיתת תלמידי רבי עקיבא בספירת הוד] וגם חיובא רמיה על תלמידי חכמים עצמם, לנהוג כבוד אלו באלו. ואולי לכן בספירת הוד פסקה מיתתם של תלמידי רבי עקיבא זיע"א שלא נהגו כבוד זה בזה על פי דרגתם.

[טעם בד"א ששרו של עשו נדמה כת"ח] ובאותו מאבק שבפ' וישלח, נדמה שרו של עשו כתלמיד חכם. ואולי בדרך אפשר בנתינת עיניו באותו סבא שלגלג, היה השלמה לגבור על בחינה זו של עשו, שנדמה כתלמיד חכם לעשות מחלוקת בין החכמים.

[טעם בד"א שאהרן הע"ה חתום במידת הוד לטובה] ואהרן הכהן עליו השלום חתום במידת ההוד. ואולי יש לרמז בזה, לכבוד הגדול שחלק אהרן למשה רבינו, שנאמר בו () וראך ושמח בלבו. [וכן משה רבינו עליו השלום, שמובא בספרים שמהסיבות שסרב לשליחות ללכת למצרים, שחשש מכבודו של אהרן שהיה גדול ממנו].

* צדיקים שעושים דין ברשעים

נתן בו עיניו וכו'. הגם שאין לקרוצי חומר בתחתית המדרגה להסביר מעשי צדיקים, נראה להסביר על פי הבנתינו בכמה הקדמות, דמהנהגת צדיקים מיוחדים, שאחריות העולם עליהם להביאו לתיקון השלם, במצבים מסויימים אינם פועלים בדרכי דחיית הגזירה אלא בביטולה מכל וכל, כדי שלא ירבה הרע בעולם. ואלו הם צדיקים מיוחדים שביטלו מעצמם היצר הרע (ועיינן צדקת הצדיק אות עא) וזהו עומק שהנהגת החסד כי דחיית העונש עלול להביא למצב של ביום פקדי ופקדתי. ונמסר לנו שזה ענין ספירת ההוד בשמאל – דין, אך נמשך בקו מהחסד. ולכן אהרן הכהן שבמדת ההוד, היה אוהב שלום ורודף שלום. ומסביר הכתב סופר, שאוהב שלום זה לישראל, ורודף שלום, שנגד הרשעים היה רודף את השלום עצמו, שלא יהיה בהם שלום. ועד"ז מובא בכוזרי שבענין העגל רצה אהרן להוציא לגמרי את הפושעים שבקרבתם ישימו ערבם, ובכך ישאר עם ישראל בטהרתו. וכן הכהנים שהם בחי' חסדים, מכל מקום גם מקרו

קפדנים. וכן בגדי כהונה, שזכה להם אהרן שהוא בחסד ומדתו הוד, עי' פרדס רמונים שער כז פי"א, ובגדי כהונה מכפרים על העוונות מחד, ומאידך בתומים יצאו למלחמה, והציץ מרצה על טומאת מקדש וקדשיו מחד, ומאידך בציץ הכה פינחס את האויבים, ועוד כיו"ב. ולכן מצב של מלחמה, הגם שהוא דינים, מכל מקום הוא מכריע לגמרי את המצב, ולא מותיר מקום ל'הפסקות אש' קצרות המחזירות את הפורענות בעת שהדינים גוברים ובשעת סכנה. וכן נהג פינחס בקנאו קנאת השם, ולכן לא כיליתי את בני ישראל בקנאתי, וזאת משום שמיגר לגמרי את הקטרוג מישראל. וכן קנא אליהו לה' באופן שעצר את השמים ג' שנים, ובכך מגר לגמרי את הע"ז.

[טעם בד"א בביאור קפדן היה] ואם כנים אנו בהבנת והסבר הדברים, יובן עפי"ז הא דאיתא (סנהדרין קיג ע"ב), "דרש רבי יוסי בצפורי, אבא אליהו קפדן הוה". ופירש"י "היה קפדן - שכעס על אחאב, ואמר חי ה' אם יהיה השנים האלה טל ומטר". וממשיך, "רגיל למיתי גביה, איכסיה מיניה תלתא יומי ולא אתא. כי אתא אמר ליה, אמאי לא אתא מר. אמר ליה, קפדן קרית לי. אמר ליה, הא דקמן דקא קפיד מר". ולפי הנז"ל, באמת אליהו לא קפדן כלל בכל הנוגע לצדיקים, כי מידת הוד שורשה בחסד, ולכן גם אליהו הוא זה שיושב וכותב זכויותיהם של ישראל מתחת לעץ החיים, משא"כ כשנוגע למיגור ע"ז משורשה, שם נהג בקפדנות. ואולי לכן נקרא 'אבא' דרחמיו כרחמי האב, שענינם לחנך את הבן שלא ימעד באחריתו, משא"כ באם שכוחה להרגיע, ורגיעה ענינה לשעה - רגע דומיא דרגע...

ובדרך זה רמזו, "כאיש אשר אמו תנחמנו כן אנכי אנחמכם" דבנחמת ה' יש מעליותא של נחמת האם גם בגלות, וגם תקווה טובה לאחרית וכפי שמוסיף "ובירושלים תנוחמו", שלצד הנחמה בגלות עיקר הנחמה תהא בבנין ירושלים.

ועפי"ז יובנו עוד מדרכי אליהו להביא הצלה וישועה, כדהא במס' שבת (קט ע"ב), גבי נדמה לו כפרש להציל את רב שימי בר אשי דבלע חיויא, ע"ש. ולכן רשב"י חתום במידת ההוד, יכל לפטור את העולם מן הדין לגמרי, דווקא משום שיכל לעקור את הרעה משורשה.

שיר בר יוחאי

להרב המקובל האלהי הרב 3 2 1 3 0 6 | מבעהמח"ס כתם פז:

בר יוחאי נמשחת אשריך שמן ששון מחבריה:

בר יוחאי שמן משחת קדש, נמשחת מומדת הקדש, נשאת (מלכות)
עין נזר הקדש, חבוש על ראשך פארך.
 בר יוחאי:

בר יוחאי מושב טוב ישבת, יום נסת יום אשר ברכת, (יסוד)
במערות צורים שעמדת, שם קנית הודך והדרך.
 בר יוחאי:

בר יוחאי עצי שטים עומדים, למודי יי הם לומדים, אור (נצח הוד)
מפלא אור היקוד הם יקדים, הלא הפה יורוד מורך.
 בר יוחאי:

בר יוחאי ולשדה תפוחים, עלית ללקט בו מרקחים, סוד (תפארת)
תורה כעצים ופרחים, נעשה אדם נאמר בעבורך.
 בר יוחאי:

בר יוחאי נאזרת בגבורה, ובמלחמת אשדת השערה, (גבורה)
והרב הוצאת מתערה, שלפת נגד צורריך.
 בר יוחאי:

בר יוחאי למקום אבני שיש, הגעת ופני אריה ליש, גם גלת (חסד)
בותרת על עיש, תשורי ומי ישורך.
 בר יוחאי:

בר יוחאי בקדש הקדשים, קו ירוק מחדש חדשים, שבע (בינה)
שבתות סוד חמשים, קשרת קשרי שין קשריך.
 בר יוחאי:

בר יוחאי יוד חכמה קדומה, השקפת לכבודה פנימה, (חכמה)
שלשים ושתים נתיבות ראשית תרומה, את פרוב ממשה זו
אורך.
 בר יוחאי:

בר יוחאי אור מפלא רום מעלה, יראת מלהביט פי רב לה, (כתר)
תעלומה ואין קורא לה, נמת עין לא תשורך.
 בר יוחאי:

בר יוחאי אשרי יולדתך, אשרי העם הם לומדך, ואשרי
העומדים על סודך, לבושי חשן תמיד ואורריך:

בר יוחאי נמשחת אשריך שמן ששון מחבריה:

ונאמרתם כה לְחִי, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאי:

אִישׁ אֱלֹהִים קָדוֹשׁ הוּא, אֲשֶׁר־י עֵין רִאֲתָהּ, לֵב חָכָם
יִשְׁכִּיל פִּיהוּ, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאי:
ואמרתם

בְּרוּךְ הוּא מִפִּי עֲלִיּוֹן, קָדוֹשׁ הוּא מִהַרְיֹון, מְאֹר גָּלִיל
הַעֲלִיּוֹן, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאי:
ואמרתם

גִּבּוֹר וְאִישׁ מִלְחָמָה, בְּדַת תּוֹרָה תְּמִימָה, מָלֵא מִדָּע
וְחֻכָּמָה, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאי:
ואמרתם

דָּרֵשׁ כָּל תַּעֲלוּמוֹת, בָּעֵז וְתַעֲצוּמוֹת, עָלָה מַעֲלֹת
רְמוֹת, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאי:
ואמרתם

הַחֲבָא בְּתוֹךְ מַעֲרָה, מִפְּנֵי הַגְּזֵרָה, שֵׁם לְמוֹד סִתְרֵי
תּוֹרָה, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאי:
ואמרתם

וְשֵׁם נִבְרָא מַעֲיֵן לוֹ, וְחֵרוֹב לְמַאֲכָלוֹ, מַה טוֹב חֶלְקוֹ
וְחֻבְלוֹ, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאי:
ואמרתם

זָכַר צִדִּיק לְבִרְכָּה, יֵדִין רִיכָא וְכַר רִיכָא, זָכָה רַבִּים
וְזָכָה, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאי:
ואמרתם

תְּדַשׁ בְּמַה הִלְכוֹת, הֵם בְּמִשְׁנֵה עֲרוּכוֹת, זֶה הַמִּרְגִּז
מִמְלָכוֹת, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאי:
ואמרתם

טָהַר אֶת עִיר טְבִירָה, עָשָׂה אוֹתָהּ נִקְיָה, הוֹדוּ לוֹ
מִשְׁמִינָא, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאי:
ואמרתם

יָדַע כָּל הַנִּסְתָּרוֹת, דִּבְרֵיו עוֹשִׂים פִּירוֹת. בָּטַל בְּמַה
גִּזְרוֹת, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאי:
ואמרתם

כָּל יָמָיו אֲשֶׁר חָיָה, אוֹת הִקְשֵׁת לֹא נִהְיָה. כִּי הוּא
אוֹת עוֹלָם חָיָה, אֲדוֹנֵנוּ בֶר יוֹחָאי:
ואמרתם

לְכָל־יִשְׂרָאֵל הָאִיר בְּסוּד תּוֹרַת הַבְּהִיר, כְּאוֹר הַחֲמָה
מִזְהִיר, אֲדוֹנֵנוּ בֵּר יוֹחָאִי:
ואמרתם

מָקוֹם בָּחַר בְּשִׁמְיָא, עִם הַנְּבִיא אַחִיָּה. זֶה מִבְּנֵי עָלִיָּה,
אֲדוֹנֵנוּ בֵּר יוֹחָאִי:
ואמרתם

נִחְמַד מְאֹד לְמַעַלָּה, זָכָה לִיקָר וּנְדָלָה. בָּתֵּר עֲלִיוֹן לוֹ
נִגְלָה, אֲדוֹנֵנוּ בֵּר יוֹחָאִי:
ואמרתם

סִינֵי סִינֵי לוֹ נִקְרָא, אֲרִי שְׂפַח־בּוֹרָה. מִמֶּנּוּ תֵצֵא
תּוֹרָה, אֲדוֹנֵנוּ בֵּר יוֹחָאִי:
ואמרתם

עָשָׂה שְׁבָעִים תְּקוּנִים, יְקָרִים מִפְּנִינִים. בָּם תִּקֵּן
הָעֲלִיּוֹנִים. אֲדוֹנֵנוּ בֵּר יוֹחָאִי:
ואמרתם

פָּתַח אֶת פִּיו בְּחֻכְמָה, הוֹצִיא אוֹר תַּעֲלוּמָה, תִּקֵּן
זִהְרֵי חֲמָה, אֲדוֹנֵנוּ בֵּר יוֹחָאִי:
ואמרתם

צִדִּיק יְסוּד הָעוֹלָם, גָּלָה מִדְּרָשׁ הַנֶּעְלָם. יָכוֹל לִפְטוֹר
הָעוֹלָם, אֲדוֹנֵנוּ בֵּר יוֹחָאִי.
ואמרתם

קוֹלוֹ זָמַר עֲרִיצִים, וְהִכְרִית אֶת הַקּוֹצִים, וְהָצִיל
הַלְּחוּצִים, אֲדוֹנֵנוּ בֵּר יוֹחָאִי:
ואמרתם

רָאָה פָּנָיו מְאִירִים, בְּשִׁבְתּוֹ עִם חֲבֵרִים. עֵת גָּלָה סוּד
נִסְתָּרִים, אֲדוֹנֵנוּ בֵּר יוֹחָאִי:
ואמרתם

שָׁלוֹם רַב עַל מִשְׁכְּבוֹ, מֶה יָפִיו וּמֶה טוֹבוֹ. דּוֹבֵר אֱמֶת
בְּלִבּוֹ, אֲדוֹנֵנוּ בֵּר יוֹחָאִי:
ואמרתם

תּוֹרָתוֹ מִגֵּן לָנוּ, הִיא מְאִירַת עֵינֵינוּ, הוּא יִמְלִיץ טוֹב
עָלֵינוּ, אֲדוֹנֵנוּ בֵּר יוֹחָאִי:

וְאִמְרָתָם כֹּה לַחֲי, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֵּר יוֹחָאִי:

אמר רבי עקיבא, אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרין, ומי מטהר אתכם, אביכם שבשמים, שנאמר, (יחזקאל לו) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם. ואומר, (ירמיה יז) מקנה ישראל יי, מה מקנה מטהר את הטמאים, אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל:

מאמרים בעניני ל"ג בעומר ורשב"י זיע"א

סגלת התחדשות ולהתגבר על היאוש

אמרו חז"ל (יבמות סד ע"ב) "רבי עקיבא אומר, "למד תורה בילדותו, ילמד תורה בזקנותו. היו לו תלמידים בילדותו, יהיו לו תלמידים בזקנותו" שנאמר (קהלת יא, ו), בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך. כי אינך יודע אי זה יכשר הזה או זה ואם שניהם כאחד טובים. אמרו, שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס וכלן מתו בפרק אחד. מפני שלא נהגו כבוד זה לזה. והיה העולם שמם עד שבא רבי עקיבא אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם, רבי מאיר ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע והם הם העמידו תורה אותה שעה" [ואגב אורחא, נוהגים להזכיר גם תלמידים אלו בל"ג בעומר, בלמוד תורתם והדלקת נרות לכבודם. ויש שעולים גם על ציוניהם הקדושים ביום זה]. לפיכך נפסק בשלחן ערוך (ארח חיים סימן תצג) שמפסח עד ל"ג בעומר (עין שם ובמפרשים) נוהגים אבלות. וביום ל"ג בעומר, שבו פסקו למות תלמידי רבי עקיבא, עושים שמחה.

והקשה ה"פרי חדש" (סק"ב) "ומיהו יש לדקדק בשמחה זו למה, ואי משום שפסקו מלמות מה בכה, הרי לא נשאר אחד מהם וכלם מתו ומה טיבה של שמחה זו? ואפשר שהשמחה היא על אותם תלמידים שהוסיף אחר כך רבי עקיבא שלא מתו כאלו".

על פי זה מסבירים ללמד שלא להתנאש גם אם אבד הכל. שהרי דעת לנבון נקל שמיתת עשרות אלפי תלמידיו [העבדה שגם בחלף קרוב לאלפים שנה ועד היום אנו אכלים על פטירתם מלמדת על רום מעלת תלמידים קדושים אלו] בפרק זמן קצר ובמיתה קשה, היה צער עצום לרבי עקיבא. אף רבי עקיבא, על אף האבדן הקשה, לא התנאש והלך לקבץ תלמידים חדשים, שהעבירו לנו את התורה.

יוצא שיום זה מסגל להתגבר על העבר, ולהתקדם במעשים טובים גם כאלו שנכשלו. ועל ידי שנתגבר על היאוש נזכה לסיעתא דשמיא להצליח בכל דרכינו שיהיו לשם שמים.

מַעַט מְאֹמְרִים עַל רֶשֶׁב"י זִיע"א וְתוֹרָתוֹ

לְזָכוֹת לְבָנִים בְּנֵי עֲלִיָּה

רֶשֶׁב"י מְצִיל אֶת הָעוֹלָם מִהַמְּלָאךְ הַמְּשַׁחֵת

מוֹבָא בְּזִהַר הַקְּדוֹשׁ פְּרִשְׁת וִירָא (דף קה ע"ב וכן בְּזִהַר חֲדָשׁ שָׁם. נֶעְתַּק לְכָאן עַל פִּי תַרְגוּם מ"הזִהַר הַמְּתַרְגֵּם" הוֹצֵאת הָרַב פִּינְחָס רֵאוּבֵן שִׁי), פַּעַם אַחַת יָצָא רַבִּי שְׁמַעוֹן וְרָאָה שְׁהָעוֹלָם חָשׁוּךְ וְאָפֵל וְנִסְתָּם אוֹרוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, בֹּא רֵאֵה מֶה רוֹצֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לַעֲשׂוֹת בְּעוֹלָם. הִלְכּוּ וּמָצְאוּ מִלֵּאךְ אֶחָד שְׂדוּמָה לְהַר גְּבוּהָ וּמוֹצִיא שְׁלֹשִׁים שְׁלֵהָבוֹת מִפּוֹ. אָמַר לוֹ רַבִּי שְׁמַעוֹן, מֶה אַתָּה רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת? אָמַר לוֹ, רְצוֹנִי לְהַחֲרִיב אֶת הָעוֹלָם, מִשּׁוּם שֶׁלֹּא נִמְצָא שְׁלֹשִׁים צְדִיקִים בְּדוֹר, שֶׁכֵּךְ גָּזַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל אַבְרָהָם, שֶׁכָּתוּב (בְּרֵאשִׁית יח) הִיוּ 'יְהִיָּה', בְּגִימָטְרִיא שְׁלֹשִׁים.

אָמַר לוֹ רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּבִקְשָׁה מִמֶּךָ, לֵךְ לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאָמַר לוֹ, בֵּר יוֹחָאִי מְצוּי בְּאַרְץ. הֲלֹךְ אוֹתוֹ מִלֵּאךְ לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאָמַר לוֹ: רַבּוֹן הָעוֹלָם, גְּלוּי וִידוּעַ לִפְנֵיךְ מֶה שָׁאֲמַר לִי בֵּר יוֹחָאִי? אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: לֵךְ תַּחֲרִיב אֶת הָעוֹלָם וְאַל תִּשְׁגִּיחַ בְּכֵר יוֹחָאִי.

כְּשֶׁבָּא, רָאָה רַבִּי שְׁמַעוֹן אֶת הַמְּלָאךְ. אָמַר לוֹ: אִם לֹא תִלֵּךְ, גּוֹרְנִי עֲלֶיךָ שֶׁלֹּא תִכְנַס לְשָׂמַיִם, וְתִהְיֶה בְּמָקוֹם שֶׁל עֲזָא וְעֲזָאֵל, וְכִשְׁתִּכְנַס לִפְנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אָמַר לוֹ, אִם אֵין שְׁלֹשִׁים צְדִיקִים בְּעוֹלָם - שְׁיִהְיוּ עֲשָׂרִים, שֶׁכֵּךְ כָּתוּב, (בְּרֵאשִׁית יח) לֹא אֲשַׁחֵת בְּעַבּוֹר הָעֲשָׂרִים. וְאִם אֵין עֲשָׂרִים - שְׁיִהְיוּ עֶשְׂרֶה, שֶׁכֵּךְ כָּתוּב: לֹא אֲשַׁחֵת בְּעַבּוֹר הָעֶשְׂרֶה, וְאִם אֵין עֶשְׂרֶה - שְׁיִהְיוּ שְׁנַיִם, שֶׁהֵם אֲנִי וּבְנִי, שֶׁכֵּךְ כָּתוּב, (דְּבָרִים יט) עַל פִּי שְׁנַיִם שְׁנֵי עֲדִים יָקוּם דָּבָר, וְאֵין דָּבָר אֶלָּא עוֹלָם, שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים לג) בְּדָבָר ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ, וְאִם אֵין שְׁנַיִם - הֲרֵי יֵשׁ אֶחָד, וְאֲנִי הוּא, שֶׁכָּתוּב (מְשִׁלִּי י) וְצְדִיק יִסּוֹד עוֹלָם. בְּאוֹתָהּ שַׁעָה יָצָא קוֹל מִשְׁמַיִם וְאָמַר: אֲשֶׁרִי חִלַּקְךָ רַבִּי שְׁמַעוֹן, שְׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא גּוֹזֵר לְמַעְלָה - וְאֵתָה מְבַטֵּל לְמַטָּה. בּוֹדַי עֲלֶיךָ נֶאֱמַר (שָׁם קמא) רְצוֹן יִרְאִיו יַעֲשֶׂה.

וְהֵגַם שְׁמַדְכָּר בְּסִתְרֵי תוֹרָה, וְקִצְרָה דַּעֲתָנוּ לְהַבִּין נַעַם אִמְרֵי הַזִּהַר הַקְּדוֹשׁ, אֲשֶׁר

המשכילים יזהירו בו, לפי קט ערכנו ננסה להבין את הדברים לעבודת הלב. ראשית, איך יתכן שבדורו של רשב"י לא יהיו שלושים צדיקים שמעמידים את העולם? ועוד, אם בדורו של רשב"י לא נמצאו כאלו צדיקים שבעבורם כדאי להחזיק את העולם, מה יאמרו אזובי הקיר – הדורות הבאים אחריהם, שקטנם עבה ממתיניהם של גדולי החכמים שהיו בדורו ובפרט שדורו היה מלא גזרות קשות ורעות, ובדור זה היה רבי יהודה בר עילאי ותלמידיו שנחשבו ל"אשה יראת ה' היא תתהלל" וגדולים יותר בעיני השם מדורם של משה ויהושע (שנחשבו כלפי דורו של רבי יהודה ל"שקר החן") ולדורו של חזקיה (שביחס לדורו רבי יהודה נחשבו ל"הכל היפי") ואיך יתכן לומר שבאותו דור לא נמצאו שלושים צדיקים? וככלל, יש להבין את עצם המשא ומתן בין קודשא בריך הוא לרשב"י? ובפשטות נראה שכל המעשה אשר נעשה היה כדי להודיע על גדלת רשב"י בעולם שהוא מבני העליה, ורבותא היא בפרט בדור שנמצאים בו צדיקים וקדושים שאין כדגמתם.

המיוחד ברשב"י ובנו יותר מכל הצדיקים

ודבר זה נראה ללמוד ממאמר נוסף של חז"ל (ספא מה ע"ב וכן בסנהדרין צו ע"ב) "אמר חזקיה אמר רבי ירמיה משום רבי שמעון בן יוחאי, יכול אני לפטר את כל העולם כלו מן הדין מיום שנבראתי עד עתה. ואלמלי אליעזר בני עמי, מיום שנברא העולם ועד עכשיו. ואלמלי יותם בן עזיהו עמנו, מיום שנברא העולם עד סופו. ואמר חזקיה אמר רבי ירמיה משום רבי שמעון בן יוחאי, ראיתי בני עליה והן מועטין אם אלהן הן אני ובני מהן. אם מאה הם אני ובני מהן. אם שנים הן אני ובני הן. ומי זוטרי כולי האי (וכי כל כך קטן מספרם של מקבלי השכינה, שרק שנים – רשב"י ובנו מקבלים שכינה)? והא אמר רבא, תמני סרי אלפי דרא הנה דקמיה קודשא בריך הוא, שנאמר סביב שמנה עשר אלה?!" (והרי אמר רבא שמונה עשר אלה של שורות צדיקים עומדים לפני הקדוש ברוך הוא)?! לא קשאי, הא דמסתכלי באספקלריא המאירה הא דלא מסתכלי באספקלריא המאירה (יש לחלק בין צדיקים שהמחיצה שביניהם ובין הקב"ה היא ברורה והם המועטים לאלו שהמחיצה שלפניהם אינה ברורה. ועין

רש"י סנהדרין שם). ודמסתכלי באספקלריא המאירה מי זוטרי כולי האי? והא אמר אב"י, לא פחות עלמא מתלתין ושייתא צדיקי דמקבלי אפי שכינה בכל יום שנאמר, אשרי כל חוכי לו – ל"ו בגימטריא תלתין ושייתא הו"ו (ושוב מקשה הגמרא, וכי אלו הרואים ראיה ברורה מועטים כל כך, הרי אב"י אמר שאין בעולם פחות משלשים וששה צדיקים שמקבלים שכינה בכל יום)! לא קשיא הא דעיילי בבר הא דעיילי בלא בר (מחלקת הגמרא בין צדיקים, שהם הרבים, שנכנסים רק ברשות, לבין המועטים שנכנסים ללא רשות).

וענין משמעות רשות זה, פרש רש"י (במסכת סנהדרין שם) "הא דעיילי בבר – שצריכין לטול רשות כשנכנסין להסתכל באספקלריא המאירה, בהנהו לא פחית מתלתין ושית, אבל אותן הנכנסין בלא רשות ברוב צדקם הנהו מספקא לן כמה הו"ו".

חזינן ש"לרשב"י ולבנו יש את הכח לעלות בכחות עצמם וללא רשות. ואינם זקוקים לסיוע של צדיקים נוספים.

ואולי זה מדה כנגד מדה, שהיו בצער המערה לבדם ביחידות, ולא נזקקו לעזרת אחרים, התעלו למדרגתם הגבוהה, שלא יצטרכו לסיוע של אחרים. מה שלא מצינו באחרים. [ובדרך אפשר, העד שצער מערה הוא הגורם לדרגתם ולא ענין אחר, מהא דאיתא בבבא מציעא (פה ע"א) על רבי יוסי בנו של רבי אלעזר, שהגם שהיה גדול בדורו לא נכנס להטמן במערת אביו וסבו רשב"י עין שם הענין, "...כסבורים העם לומר שזה גדול מזה, יצתה בת קול ואמרה, לא מפני שזה גדול מזה, אלא זה היה בצער מערה וזה לא היה בצער מערה" מוכח שצער מערה גדולה מכל גדלה אחרת]. ונבאר הדברים בסייעתא דשמיא ללמוד דרכי עבודת השם של הכלל דרך סגלתם היחידאה של רשב"י ובנו.

איה יתכן שכל אמא מישראל תלד בן ברשב"י?

ואחר שראינו שמדרגת רשב"י ובנו שפחם רב על כל הצדיקים לעלות בכח עצמם וללא נטילת רשות, ראוי להבין מאמר חז"ל (מכות יז ע"ב) "אמר רבא, דילידא אימיה כרבי שמעון – תליד. ואי לא – לא תליד", ופרש רש"י – "כל שאמו יולדת

תִּבְקֶשׁ רַחֲמִים יְהִי רְצוֹן שְׁיֵהָא כַּר' שְׁמַעוֹן".

וַיֵּשׁ לְהַבִּין, וְכִי צְדִיקִים גְּדוֹלִים פָּחוֹת מִרְשָׁב"י אֵין לָהֶם מְקוֹם בְּעוֹלָם כָּלֵל? (וְאִמָּנָם עֵין בְּרִיטָב"א שְׂרַבְיָנוּ מֵאִיר לֹא גָרַם "וְאִי לֹא, לֹא תֵּלֵד" כִּי הִרְבָּה יֵשׁ לְמִטָּה מִר"ש שְׁטוֹב לָהֶם לְהוֹלִיד") וְאִם גְּדוֹלֵי עוֹלָם לֹא עָמְדוּ בְּמַעַלְת רִשְׁב"י מִהֵיכָן הָעוֹז לְבַקֵּשׁ שְׁהֵבֶן שְׁיִנְלֹד יִהְיֶה כְּרִשְׁב"י וְלִכְאוּרָה בְּקִשָּׁה כְּרִשְׁב"י בְּדַמְיוֹן קָל בְּיוֹתֵר לֹא מוֹבָן. וּמִכָּל מְקוֹם מְשַׁמַּע שְׁיֵשׁ צָרָךְ לְבַקֵּשׁ עַל כָּךְ. וְאִם כֵּן, מְשַׁמַּע שְׁנָה יִתְכַּן. וְרֹאוי לְהַבִּין זֹאת.

וְנִרְאֶה לְבָאֵר בַּד"א שְׁכִינָן שְׁכֹחוּ שֶׁל רִשְׁב"י לַעֲלוֹת בְּכַח עֲצָמוּ וְלֹא לְהִזְדַּקֵּק לְזוּלָתוֹ, כָּךְ עַל כָּל אִם לְבַקֵּשׁ וְלִשְׁאַף, לְצַפּוֹת וּלְחַנֵּךְ שְׁבִנָּה לֹא יִזְדַּקֵּק לְאַחֲרִים אֲלֹא כָּל אֲשֶׁר בְּכחוֹתָיו יַעֲשֶׂה. כִּי פֶּאֶשֶׁר כָּבֵד מִתְחִילֵת יִצִּירָתוֹ שֶׁל אָדָם מִתְעַרְבֶּת רַפְיוֹן יָדַיִם שְׁהִילוֹד יִסְתַּמֵּךְ עַל כָּחֶם שֶׁל אַחֲרִים וְצְדִיקִים, בְּזֶה יִפְסִיד אֶת נְצוּל הַפָּחוֹת וְהַסְּגָלוֹת שֶׁנִּתְּנָן לוֹ הַבוּרָא ית"ש שְׁעָמָם יַפְעֵל בְּעוֹלָם, בְּאוֹמְרוֹ מְדוּעַ לְהִתְאַמֵּץ הָרִי יִמְצְאוּ צְדִיקִים אַחֲרִים שְׁיִשְׁלִימוּ לְמַנְיָן שְׁלוֹשִׁים לְמַנוּעַ אֶת חֲרַבֵּן הָעוֹלָם וְכִשְׁהָאָדָם מִתְחַנֵּךְ מִתּוֹךְ מִטְרָה שְׁבִשְׁבִּילִי נִבְרָא הָעוֹלָם וְאִנִּי אַחֲרָאִי לוֹ שְׁלֹא יִחַרְבּ, אֲזִי מִשְׁתַּדֵּל יוֹתֵר. וְזֶהוּ "כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן", שְׁכָל מַגְמָתוֹ לְהַשְׁלִים אֶת עֲצָמוֹ מִבְּלִי לְהִזְדַּקֵּק לְאַחֲרִים. וְדָבָר זֶה שִׁיךְ לְכָל יְהוּדֵי לְפִי הַפָּחוֹת שֶׁנִּתְּנָן לוֹ הַבוּרָא יִתְפָּרֵךְ שְׁמוֹ.

וְאוֹלֵי יֵשׁ לְקַשֵּׁר אֶת הַדְּבָרִים עַל דֶּרֶךְ פְּרוּשׁ רַש"י (בְּסִנְהֶדְרִין שֵׁם) שְׁמַשְׁמַע מְדַבְּרָיו, שְׁאִמָּנָם לֹא פָּחוֹתִים שְׁלוֹשִׁים וְשִׁשָּׁה צְדִיקִים שְׁיָכוּלִים לְבַקֵּשׁ רְשׁוֹת וּלְהַכְנִס לְהַסְתַּכַּל בְּאַסְפֵּקְלָרִיא הַמְּאִירָה, אֲבָל רַק יַחֲדֵי הַסְּגָלָה מִבִּינֵיהֶם הֵם בְּנֵי עֲלִיָּה שְׁאִינָם זְקוּקִים לְרְשׁוֹת כָּלֵל. (רֹאֶה לְעֵיל שְׁהַבֵּאוּ דְּבָרָיו). וְעַל דֶּרֶךְ הַצָּעַת הַדְּבָרִים, נִרְאֶה לוֹמַר, שְׁאוֹתָם שְׁלוֹשִׁים וְשִׁשָּׁה צְדִיקִים זְקוּקִים לְהַשְׁתַּתֵּף עִם זְכוּיוֹת שֶׁל חֲבֵרֵיהֶם לְקַבֵּל רְשׁוֹת כְּדִי לְהַכְנִס, מֵה שְׁאִין כֵּן רִשְׁב"י וּבְנוֹ [שְׁסָבֵל בְּעֲצָמוֹ צֶעַר מַעֲרָה וְלֹא הִסְתַּמֵּךְ עַל עֲבוֹדַת אֲבִיו], "בְּרַב צְדָקָם, שְׁכָל מַגְמָתָם שְׁלֹא לְסַמֵּךְ עַל אַחֲרִים וּלְהִתְקַדֵּשׁ בְּכָל כָּחֶם, אֵלּוּ נִכְנָסִים גַּם לְלֹא רְשׁוֹת. וּמִזֶּה נִלְמַד שְׁעַל כָּךְ תִּתְפַּלֵּל כָּל אִם, שְׁבִנָּה יִכְנֵס בְּכחוֹת עֲצָמוֹ וְלֹא יִזְדַּקֵּק לְזְכוּיֹתֵיהֶם שֶׁל אַחֲרִים. וְעַל כָּךְ תִּתְפַּלֵּל וְתִיחַל כָּל אִם, שְׁבִנָּה לֹא יִזְדַּקֵּק לְעֲזָרָה מֵאַחֲרִים כְּדִי לְרֹאוֹת פְּנֵי שְׁכִינָה אֲלֹא יוּכַל בְּכחוֹת עֲצָמוֹ לְהַגִּיעַ לְדִרְגָּה זוֹ לְפִי מַצְוֵי הַפָּחוֹת שֶׁנִּתְּנָן לוֹ הַקֵּב"ה.

ובְּזֶה יוֹבֵן בְּדֶרֶךְ אֶפְשָׁר מִדּוּעַ רָשָׁב"י אָמַר בְּלִשׁוֹן "אִם אֶלֶף הֵן אֲנִי וּבְנֵי מֶהֱן, אִם מֵאָה הֵם אֲנִי וּבְנֵי מֶהֱן" וְכו', הָרִי בְּכָל עֲנָנָן זְכוּתוֹ גְּדוּלָּה לְהַעֲמִיד אֶת הָעוֹלָם, וּמֵה זֶה מְשַׁנָּה אִם יֵשׁ אֶלֶף אוֹ מֵאָה וְכו'? וְהִנֵּרְאָה, כִּי כִּיּוֹן שְׁעִנְיָנָם שֶׁל בְּנֵי עַלְיָה שְׂאִינָם סוּמְכִים שְׂאֲחָרִים יִצְטָרְפוּ אֲלֵיהֶם וַיַּחֲד יַעֲמִידוּ אֶת הָעוֹלָם אֲלֵא כָּל מַגְמָתָם לְהִיּוֹת רְאוּיִים לְהַעֲמִיד אֶת הָעוֹלָם בְּמִצּוֹי כְּחוֹתִיָּהֶם. מַעֲתָה, גַּם אִם מְדַבֵּר בְּאֶלֶף אוֹ בְּמֵאָה וְכו' שְׂרָאוּיִים לְהַעֲמִיד אֶת הָעוֹלָם, אֵינָם גּוֹרְעִים מִהַשְׁתַּדְּלוּתָם שֶׁל רָשָׁב"י וְשֶׁל בְּנוֹ לְשֹׂאֵף לְהַעֲמִיד הָעוֹלָם בְּעֶצְמָם.

דֶּרֶךְ נּוֹסֶפֶת לְהַבִּין אֶת דְּבָרֵי רָבָא, "דִּילִידָא אִימִיָּה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן – תְּלִיד", עַל פִּי הַפְּרוּשׁ בִּ"ד רָמָה" (בְּסִנְהֶדְרִין שָׁם) "הָא דְּעִיִּילִי בְּבֵר, הָא דְּעִיִּילִי בְּלֵא בֵּר – צְדִיקִים שְׁנִכְנְסִין הֵן וּבְנֵיהֶם, שֶׁהֵן וּבְנֵיהֶם רְאוּיִן לְמַעְלָה זֹו כְּרָשָׁב"י שֶׁהִיָּה הוּא וּבְנוֹ רְאוּי לְמַעְלָה זֹו, מוֹעֲטִין הֵן, וְקָרוֹב לּוֹמַר שְׂאִינָן יֵתֵר מְשֻׁנִּים, אֲבָל צְדִיקִים שְׁנִכְנְסִין בְּלֵא בְּנֵיהֶם תְּלִתִין וְשֵׁתָא הוּו, הִדִּין הוּא פִּירוּשָׁא וּפִירוּשָׁא מַעְלִיא הוּא וְכֵן פִּירֵשׁ רַבִּינוּ הָאִי גָּאוֹן ז"ל" (עֵינִ שָׁם שֶׁהִבִּיא בְּהַמְשָׁךְ דְּבָרָיו גַּם הַפְּרוּשׁ הַנֶּזְכֵּר, דִּהְיָנוּ נְטִילַת רְשׁוּת). וְהִנֵּרְאָה לְרַמֵּז בְּזֶה, שֶׁכָּל אִם תִּשְׁתַּדֵּל לְכָךְ שֶׁבְּנָה יִהְיֶה רְאוּי וּמוֹכֵן לְהוֹלִיד בְּעֵתִיד בְּנִים תְּלִמְיָדִי חֻכְמִים.

זְכוּתָם יִגְנוּ עֲלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל אָמֵן.

טעם רשב"י בירידת המן

הַמֶּן הִתְחִיל לָרֶדֶת בְּיוֹם ט"ז אֵיר. (וּמִשָּׁם הִתְחַתֵּם סוֹפֵר זִיע"א יָרַד לְרֵאשׁוֹנָה בִּל"ג בְּעֶמֶר, לְפִי חֲשׁבוֹן שְׁעֵשָׂה)

אָמְרוּ חַז"ל (יוֹמָא עו ע"א) "שְׂאֵלוּ תְּלִמְיָדֵינוּ אֶת רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי, מִפְּנֵי מַה לֹא יָרַד לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל מִן פַּעַם אַחַת בְּשָׁנָה? אָמַר לָהֶם, אֲמַשְׁל לָכֶם מִשָּׁל, לָמָּה הִדְבַּר דּוּמָה, לְמַלְךְ בִּשְׁוֹר וְדָם

שִׁישׁ לוֹ בֶּן אֶחָד. פֶּסֶק לוֹ מְזוֹנוֹתָיו פַּעַם אַחַת בַּשָּׁנָה, וְלֹא הָיָה מְקַבֵּיל פָּנָי אָבִיו אֲלֵא פַּעַם אַחַת בַּשָּׁנָה, עֲמַד וּפֶסֶק מְזוֹנוֹתָיו בְּכָל יוֹם וְהָיָה מְקַבֵּיל פָּנָי אָבִיו כָּל יוֹם. אַף יִשְׂרָאֵל, מִי שִׁישׁ לוֹ אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה בָּנִים הָיָה דוֹאֵג, וְאוֹמֵר, שְׂמָא לֹא יֵרֵד מִן לְמַחַר וְנִמְצְאוּ כָּלן מֵתִים בְּרַעֲב, נִמְצְאוּ כָּלן מְכוֹנִים אֶת לִבָּם לֹאֲבִיָּהוּן שְׂבִשְׂמִים. דָּבָר אַחֵר, שֶׁהָיוּ אוֹכְלִין אוֹתוֹ כִּשְׁהוּא חֵם. דָּבָר אַחֵר, מִפְּנֵי מִשׁוֹי הַדֶּרֶךְ.

מֵעֵינִן בְּדַבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ ז"ל עוֹלָה שְׁגָם הִטְעָמִים הַנוֹסְפִים שֶׁהֵבִיא רִשְׁבִּי זִיעָ"א נוֹעֲדוּ לְחַנֵּף אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְנִבְיָא מִדְּבַרֵי הַמַּהְרֵשׁ"א שֵׁם, בְּנוֹגֵעַ לְטַעַם "שֶׁהָיוּ אוֹכְלִין אוֹתוֹ כִּשְׁהוּא חֵם" וּמִבְּאֵר, "הֵינּוּ הַצִּדִּיקִים שֶׁהָיוּ אוֹכְלִין אוֹתוֹ כְּמוֹ שֶׁהוּא יֵרֵד, אָבֵל הַבִּינּוֹנִים וְרִשְׁעִים דְּבָעוּ אִפְּיָה כְּדִלְעִיל הָרִי הוֹחֵם עַל יְדֵי אִפְּיָה". וְנִרְאֶה לְלִמּוּד מִדְּבָרֵינוּ, שֶׁדֶּרֶךְ טְרִיּוֹת הָמון, כְּפִי חֲמוֹ, יָדַע הָאָדָם אֶת דְּרָגָתוֹ הַרוֹחֲנִית. כִּשְׁהָמֵן נֹאכֵל כְּמוֹת שֶׁהוּא, טְרִי וְחֵם, מִשְׁמַע מִצְּשִׁי רְצוּיִים לְפָנֵי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֵף כִּשְׁנִדְרֵשׁ הַכְּנָה הַתְּבַרֵר לְאָדָם שֶׁעָלִיו לְתַקֵּן.

דֶּרֶךְ נוֹסֶפֶת בְּמִן גִּלְתָּה לְאָדָם עַל מַהוּתוֹ הַרוֹחֲנִית, דֶּרֶךְ הַמַּחֲשָׁבָה שֶׁל הָאָדָם עֲצָמוֹ, שִׂידוּעִים דְּבָרֵי חוֹ"ל שֶׁבְּמִן הָיוּ כָּל הַטְּעָמִים בְּעוֹלָם, וְהַחֲחִיף נִהְיָה מֵאוֹתוֹ טַעַם שֶׁחֲשַׁב וְרָצָה הָאָדָם לְטַעַם בְּאוֹתָהּ שְׁעָה. וּמוֹבָא מִה'חֲדוּשֵׁי הָרִי"ם" שֶׁכְּפִי רְמָתוֹ הַרוֹחֲנִית שֶׁל הָאָדָם כִּף חֶשֶׁק לְאֹכֹל, אָדָם צָדִיק הִסְתַּפֵּק בְּכַדִּי קִיּוּמוֹ – לֶחֶם וּמִלַּת, עַל כֵּף הוּא חֲשַׁב וְאֵת זֶה טַעַם. אֵף הַפְּחוֹת צָדִיקִים הִרְהוּרֵי בְּמֵאֲכָלִי תַעֲנוּג וְהִרְשָׁעִים גַּם הִרְהוּרֵי בְּמֵאֲכָלִים שֶׁאֲכָלוּ בְּמִצְרִים וְאֵת זֶה הֵם טַעְמוֹ וְהִבִּינוּ עַד כְּמָה רְחוּקִים הֵם מִלְּהֻקְרָא עֲבָדֵי הַשֵּׁם וְעִדִּין נוֹתְרוֹ בְּהֵם רְשׁוּמֵי הַעֲבָדוֹת.

וְלְטַעַם הַנוֹסֵף שֶׁנֶּתַן רִשְׁבִּי לְתַלְמִידָיו, "מִפְּנֵי מִשׁוֹי הַדֶּרֶךְ", אוֹלֵי נִרְאֶה לְפָרֵשׁ עַל פִּי הָאָמור, עַל דֶּרֶךְ שֶׁאֲמַז"ל, שֶׁלְּצִדִּיקִים הָמֵן הָיָה בְּפִתַח הַבַּיִת וְהַבִּינּוֹנִים וְהִרְשָׁעִים הָיָה הָמֵן רְחוּק מִבֵּיתָם וּלְפִי דְרָגָתָם בְּאוֹתוֹ יוֹם כִּף הָיוּ צָרִיכִים לְהִרְחִיק וְלִהְבִּיאוֹ. וּבְדֶרֶךְ אִפְשָׁר, גַּם זֶה רוּמֵז "מִשׁוֹי הַדֶּרֶךְ" כִּי לְפִי טְרַח הַנְּשִׂיָּא יָדְעוּ מַה דְּרָגָתָם הַרוֹחֲנִית יוֹם יוֹם, וּבִהְתָּאֵם לָזֶה הָיוּ מַתְקִנִים אֶת עֲצָמָם.

פֶּרֶשׁת הַשָּׁבוּעַ וְהַקָּשָׁר לַל"ג בְּעֵמָר

"אִם בְּחֻקֹּתַי תֵּלְכוּ וְאֵת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם" (כו, ג) פִּירֵשׁ רִשְׁ"י "אִם בְּחֻקֹּתַי תֵּלְכוּ - יָכוֹל זֶה קִיּוּם הַמִּצְוֹת? כִּשְׁהוּא אוֹמֵר וְאֵת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ הָרִי קִיּוּם הַמִּצְוֹת אָמור! הָא מַה אֲנִי מְקַיֵּם אִם בְּחֻקֹּתַי תֵּלְכוּ, שֶׁתְּהִיוּ עֲמָלִים בַּתּוֹרָה. וְאֵת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ - הָיוּ עֲמָלִים בַּתּוֹרָה עַל מְנַת לְשִׁמּוֹר וּלְקַיֵּם כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים ה) וּלְמַדְתֶּם אוֹתָם וּשְׁמַרְתֶּם לַעֲשׂוֹתָם".

נָשִׁים לֵב שֶׁהִדְגִּשׁ עַל הָעֲמָל, וְלֹא עַל עֲצָם לַמּוֹד הַתּוֹרָה. כִּי הַטּוֹרַת בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה,

שמשקיע את זמנו ומאמציו בלמוד תורה, זוכה שיסירו מעליו את טרח עמל החיים, והקב"ה יסייע בעדו בהשגת מזונו, בשפע של יכול ופרות, שביעה ורגע, בטחון ושלווה, שקט נפשי וכל משאת נפשו של אדם, כמובא בפסוקי הברכה.

אדם לעמל יולד

נאמר (איוב ה, ז) "כי אדם לעמל יולד וגו'". – בני האדם, מעת צאתם לאויר העולם טורחים ועמלים לבסס את מעמדם בעמל שנמשך על פני חייהם בעולם הזה. עמלם כרוך בקשי וטרח.

ומאהבת השם ית' את בניו נתן להם אפשרות להמיר את עמל החיים הקשה ואת היסורים והסבל בעמל מהנה עם תשואה גדולה לחיי עד. ועל כך אמרו חז"ל (נלקוט שמעוני בראשית ב, רמז כ) "לא נברא האדם אלא לעמל. זכה, עמלו בתורה. לא זכה, עמלו בארץ. אשרי שעמלו בתורה!" וכן מסביר בהרחבה במסכת סנהדרין (דף צט ע"ב) מפסוקים מפרשים, שהעמל מכרח ויחד עם זאת ביד האדם להחליט עם יעמל בהבלי העולם הזה או שיעמל בתורה ויזכה לו לחיי נצח, ש"הוא הוא עמל במקום הזה, ותורתו עומלת לו במקום אחר". עיין שם.

והמתמיד בלמוד תורה, זוכה שהקדוש ברוך הוא יסיר ממנו על הפרנסה, ואינו זקוק לעמל להגנתו כי התורה תגן עליו ועל הסוככים אותו. לעמלתו, המבקש להסיר את על התורה מעליו, משתעבד בעל כרחו להבלי העולם הזה.

עקר זה שב וחוזר על עצמו בפרקי אבות הנקראים בימים אלו, כגון, דבריו רבי נחוניא בן הקנה (פ"ג מ"ה) "כל המקבל עליו על תורה, מעבירין ממנו על מלכות ועל דרך ארץ. וכל הפורק ממנו על תורה, נותנין עליו על מלכות ועל דרך ארץ". וכן מאמרו של רבי מאיר (פ"ד מ"י) "הוי ממצט בעסק, ועסוק בתורה. והוי שפל רוח בפני כל אדם. ואם בטלת מן התורה, יש לך בטלים הרבה כנגדך. ואם עמלת בתורה, יש לך שכל הרבה לתן לך". ומדבריו ברש פירק קנן תורה (פ"ו מ"א) רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה, זוכה לדברים הרבה, ולא עוד אלא שכל העולם כלו כדאי הוא לו" וכו' ראה שם הטבות מפליגות גם בעולם הזה. ודרשתו של רבי יהושע בן לוי (פ"ו מ"ב) "שאיין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה, וכל מי שעוסק בתלמוד תורה הרי זה מתעלה" וכו'. ועוד כהנה וכהנה מאמרים שעמל התורה מבטל את עמל

החיים והרי הוא בן חורין המשתחרר מעבדות הזמן.

לאורו של רשב"י

השובע חל הלולת רבי שמעון בר יוחאי זיע"א. ואמרו חז"ל במסכת ברכות (דף ה ע"א) "תניא, רבי שמעון בן יוחאי אומר, שלש מתנות טובות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל, וכלן לא נתנן אלא על ידי יסורין, אלו הן; תורה וארץ ישראל והעולם הבא". והגמרא מביאה פסוקים המורים על כך עין שם.

ולאור האמור, שכאשר האדם מפנה את עמלו לתורה מסירים ממנו את עמל העולם הזה, נראה להבין מדוע מכנים אלו השלושה שדבר עליהם רשב"י: "מתנות", הגם שהשגתם כרוכה ביסורים – "וכלן לא נתנן אלא על ידי יסורין!"

וההסבר הוא, כי בהכרח נולד האדם לעמל בעולם הזה – "אדם לעמל יולד", וכל עמל ברוך ביסורים. אך כאשר כיהודי מנצל את הזכות לבחור בעמל התורה ואף להתיסר עבורה, זוכה לחרות מעמל החיים ויסירו ממנו כל עמל אחר מעמל יסורי העולם הזה. גם זוכה לשכר גדול בעולם הבא. וגם מתכפרים עוונותיו.

ולכן על אף שהם בעצם נרפשות ואפילו בעמל וביסורים, הם נחשבות מתנות, שפנוסף להשגת למוד התורה ושחרור מעניני העולם הזה, מזכות את העמל בהם בשכר גבוה ובהטבות מפליגות וכפי שבעזה"י יתבאר לקמן מדברי רבותינו ז"ל.

וכמוכן רבי שמעון בר יוחאי זיע"א קים בעצמו את קניית מתנות אלו ביסורים, ונראה ללמד על כך מהמעט שידוע לנו על רשב"י, את מתנת התורה רכש בצער המערה שהיה לו, ושם רכש גם את מתנת ארץ ישראל, ולכן כשיצא מן המערה תמה על אנשים שעוסקים בחיי שעה ועוזבים חיי עולם, והוא, רשב"י הקדוש קבע שהמתמסר לתורה אינו צריך לזרוע בשעת זריעה, לקצור בשעת קצירה וכו' אלא מלאכתו תעשה מעליה (ו). וכן את מתנת העולם הבא, זכה רשב"י וזכה לכלל ישראל באמרו (ז) יכול אני לפטר את העולם מן הדין.

עמל התורה מסיר יסורים

ובמסכת ברכות (דף ה ע"א) מובאים דברי רבי שמעון בן לקיש ורבי יוחנן, שהעוסק בתורה יסורין בדלים ממנו, וההפך ההפך, ה' יצילנו. ולכן כשהאדם חש שעל החיים

מכביד עליו וכמו כן באים עליו יסורים יציל את עצמו בעלה של תורה. ורבינו הבן איש חי בפרושו "בן יהודה" מפרש שם בגמרא שעל אף שלא כל אחד יכול לעסוק בתורה בכל שעות היממה, בשל עסוקי הפרנסה וכו', מכל מקום עליו לקבוע את לתורה, כפי יכולתו. וכשבאים יסורים עליו, יש לו לעיין בעצמו, בראיה בלתי משחדת: האם אני לא מסגל ליותר, או אפשר שיש ביכלתי להוסיף עוד זמן ללמוד התורה? אם אכן הסתפק בקביעת עתים קצרה בעוד שבאמת יכל להגדיל את שעת הלמוד, הרי שהזמן שייכל ללמוד ולא למד בו, נחשב לבטול תורה וזה הגורם ליסוריו (ועיין שם עוד בדברי הבטנים נוספים כגון: שלפעמים האדם גורם בטול תורה לאחרים וזה סבת יסוריו ועוד).

יש לדעת שחובת ההתאמצות בעמל התורה משתפת לכל יהודי, גדול וקטן, וכדברי הרמב"ם בתחלת הלכות תלמוד תורה. וכאמור, הרפיון בתורה הוא גורם לתלאות העולם הזה על האדם, ה' יצילנו.

עמל התורה מכפר עוונות

בשונה מכל צער שמצטער האדם בעולם הזה לכפר את חטאיו, מתכפרים החטאים ותו לא. אבל ביסורי עמל התורה גם מתכפרים חטאיו וגם זוכה לשכר עצום בשמים. ורבינו יונה בספר "שערי תשובה" (שער רביעי אות יא), אחר שמרחיב בפעולות שיעשה אדם כדי לכפר על חטאים, אפילו הקשים ביותר, ובעשותם יסיר מעצמו את היסורים הבאים מחמת העברות (כפעולות שונות של צדקה וגמילות חסדים, עין שם), כותב על למוד התורה: "וכנגד כלן מצות תלמוד-תורה לשם-שמים. וכל המועצות שזכרנו, הן בכלל מה שאמר שלמה המלך עליו השלום (משלי טו, ו) בחסד ואמת יכפר עון, כי קנין התורה נקרא קנין האמת, כמו שאמר (שם כג, כג) אמת קנה ואל - תמכור. ונאמר (תהלים קיט, קמב) ותורתך אמת. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (ויקרא רבה קדושים כה, א) עין חיים היא למחזיקים בה (משלי ג, יח), עבר אדם על כרתות או מיתות בית-דין, אם היה רגיל לקרוא פָּרָק אחד ביום, יקרא שני פרקים. אם היה רגיל לקרוא פָּרָשָׁה אחת, יקרא שתי פרשיות. ומשני פנים תגן עליו התורה מן היסורים, האחד, כי אמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קכז ע"ב) תלמוד תורה פנגד כלם. והשני, כי ישית עמלו בתורה וטרחו בה ואשר תדד שנתו מעיניו, יעלה במקום יסורים, כמו שאמרו רבותינו

זכרונם לברכה (סנהדרין צט ע"ב) כל הגופים לעמל ילדו, אשרי מי שהגיעה שלו בתורה. ואמרו (שם כו ע"ב) למה נקרא שמה תושיה? שמתשת כחו של אדם".

יסורי התורה זמניים

בנוסף לכל זה, עמל החיים, נמשך ומתחדש בכל פעם מחדש וגורר עמו צער, יסורים, אכזבות. "כל עמל האדם לפיהו וגם הנפש לא תמלא" (קהלת ו, ז), תמיד שואף ליותר, יש לו מנה, תאנתו גוברת ורוצה להשיג מאתים וכן הלאה, ואין אדם מת וחצי תאנתו בידו (עין קהלת רבה א, לב; ג, יג) וכו'. שונה מזה למוד התורה שעם הזמן הופכת למשימה מהנה. וככל שיכנס ללמוד התורה תכנס בו הנאתה, תשמח אותו ויגיע למצב שיתחבר אליה כאויר לנשמה.

ולא עוד אלא, שאמרו חז"ל (אבות פ"ד מ"ט) "רבי יונתן אומר, כל המקיים את התורה מעני, סופו לקימה מעשר. וכל המבטל את התורה מעשר, סופו לבטלה מעני". וכפי שיתקיים בגדולי ישראל במהלך הדורות.

תהנה כאן ותרויח שם

ובכלל, כל הזכות שיש ליהודי להנות בעולם הזה היא בעבור עסקו בתורה. כפי שכתב רבינו "אור החיים" הקדוש בפתיחת פרושו על התורה "מי שזכה בתורה זכה בכל העולם, ומי שלא זכה בתורה אין לו להנות מהעולם עד מדרך כף רגל זולת אם ישמש הכשר עמליה".

וכתבו המפרשים (עין "בן יהודה" ברכות ה ע"א), שמצד הדין, מקום הענג והנאותיו של היהודי הם רק בעולם הבא. ואלו כאן, בעולם הזה, מקום העמל והעבודה לצבירת זכויות שיתממשו בעולם הבא. לא כן הגויים, שאין להם עולם הבא, שעבורם העולם הזה מקום הנאתם הטבעית ורשאים להנות בתענוגי העולם הזה. עם זאת, מאחר ועצם קיום העולם הזה הוא בשביל ישראל ובשביל התורה הקדושה, הרי שרק העוסק בתורה מגיע לו הנאה גם בעולם הזה, בהיותו מקיים את העולם בתורתו.

קל וחמר נוקב

במהלך נדודיו בעסקי מסחרו, התארח סוחר העסקים המכבד בביתו של אחד מגדולי

הדור. הרב השתדל להנעים את שהותו ובוד בבוד יעץ לו להצטרף לשעורי התורה. אף הסוחר סרב בטענה שמחזו נתון לעסקים ואין לו פנאי לזה.

ניסה הרב לשדל את הסוחר לכל ישקע בעסקים ויקדיש פסקי זמן במהלך היממה ללמוד התורה ובכך יהנה מהאוצרות שהקב"ה הועיד לעמו, עם קרובו, ובכך גם יזכה לטול חלק מכבוד בשכר הצפון ללומדי תורה בעולם הבא.

אך העשיר אטם את אזניו: תאמין לי רבי, אין לי פנאי לזה לעת עתה. הרי הרב רואה כמה מאמצים דורשים עסקי המסחר, נע ונד בין סוחרים... ובתוך כך הוסיף ב'עקיצה': יאמר לי כבוד הרב, האם כל הטלטולים הללו, שאין בהם רגע אחד של מנוחה, לא יספיקו כדי לזכות אותי לעולם הבא?

השיב לו הרב: התבונן בדבריך ועשה קל וחמר עם עצמך: ומה בעולם הזה שאמה כל כך משקיע בו אין לה מנוחה ואיננו בידיה, העולם הבא, שאמה בכלל לא משקיע בו, איך תעלה בדעתך שתקבל בו חלק?

הפנים הסוחר את הדברים וידע שאם בראונו לזכות בעולם הבא עליו להשקיע להשגתה על ידי שיקדיש זמן מכבוד ללמוד התורה בעולם הזה. שהרי למטרה זו, לשם כך, נשלחנו לכאן.

התברר שלמוד התורה הצילו גם בעולם הזה מפזור הנפש, ונתנה לו ישוב הדעת שסיעה לו גם בעסקיו.

עוד מספר על הגאון רבי יחזקאל סרנא זצ"ל, ראש ישיבת חברון, שבא לפניו אחד מחניכיו המכר ככשרוני, וספר שחשב לעזוב את הישיבה ולצאת לעסקים, בחושיו המחדדים יצבר הון לטובת פרנסת עולם הישיבות, בכך תוסר התרפה שבאסוף תרומות לישיבה ויתאפשר חיי רוחה ללומדי התורה.

ראש הישיבה שמע את דבריו אך לא התלהב מהרעיון: את טובתך אני דורש. עדיף לה שתשב בחצרות בית השם. תמה הבחור: אם אכן אצליח במשימה, ואפרנס את כל עולם התורה, האם אז לא אזכה לעולם הבא במקום מכבוד? אמר לו הרב: איני מתכנן לעולם הבא שלך, אני מדבר על העולם הזה שלך...

כל הקדם זוכה

ונאמר בפרקי אבות (סוף פרק ב) "רבי טרפון אומר, היום קצר והמלאכה מרבה, והפועלים עצלים, והשכר הרבה, ובעל הבית דוחק. הוא הנה אומר, לא עליך

מה

המלאכה לגמור, ולא אתה בן חורין לפטל ממנה. אם למדת תורה הרבה, נותנים לך שכר הרבה. ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעלתך. ודע, מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבוא."

רשב"י הִיָּה בַּמַּעֲרָה י"ג שָׁנָה וְנִרְאָה לוֹ
בַּדֶּרֶךְ מִרְאוֹת אֱלֹקִים גּוֹדֵל כְּבוֹדוֹ וְהָיָה
יֹדֵעַ בְּעֶצְמוֹ שֶׁהוּא חֹסִיד גָּדוֹל וְהָיָה אוֹמֵר
יָכוֹל אֲנִי לִפְטֹר הָעוֹלָם

(רבינו חנניאל סבא מה ע"ב)

זכותו וגן עֲלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל אָמֵן - תּוֹרָתוֹ מִגֵּן לָנוּ, הִיא מְאִירַת
עֵינֵינוּ, הוּא יַמְלִיץ טוֹב עָלֵינוּ. וְאַמְרָתָם בַּהּ לְחַי, רַבִּי שְׁמֵעוֹן בֶּר יוֹחָאי: